

Utjecaj kulturne politike na razvoj obrazovnih institucija u kulturi

---

Livančić, Nikoola

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:762584>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMET
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ KULTURALNI MENADŽMENT

NIKOOLA LIVANČIĆ

**UTJECAJ KULTURNE POLITIKE NA RAZVOJ
OBRAZOVNIH INSTITUCIJA U KULTURI**

DIPLOMSKI RAD

MENTORICA:
DOC. DR. SC. IVANA BESTVINA BUKVIĆ

Osijek, 2019.

Sadržaj:

	<u>Stranica</u>
1.UVOD	1
1.1.Metodologija izrade rada	1
1.2.Struktura rada.....	2
2.KULTURA I KULTURNA POLITIKA	4
2.1.Definiranje i shvaćanje kulture	4
2.2.Kulturna politika	6
3.UMJETNIČKA POLITIKA	7
3.1.Shvaćanje i definiranje umjetnosti.....	7
3.2.Počeci umjetničke politike u Europi	8
3.3.Počeci umjetničke politike u Hrvatskoj	8
4.KULTURNA DJELATNOST	10
4.1.Kulturna baština i značaj kulturne baštine	10
4.1.1.Svjetska baština	11
4.1.2.Nacionalna baština.....	12
4.1.3.Lokalna baština.....	13
4.1.4.Osobna baština.....	13
4.2.Kulturna djelatnost.....	14
4.2.1.Glazbeno- scenska i dramska umjetnost.....	14
4.2.2.Audiovizualne djelatnosti na primjeru „televizije bez granica“	15
5.KULTURNA POLITIKA I KULTURALNI MENADŽMENT	16
5.1.Kulturalni menadžment.....	16
5.2.Odnos kulturne politike i menadžmenta u kulturi.....	17
5.3.Učestali modeli kulturne politike.....	18
5.3.1.Liberalni model kulture	18
5.3.2.Model „država-pokrovitelj“	18
5.3.3.Model „država-inženjer“	18
5.3.4.Model „država- arhitekt“	19
5.3.5.Nacionalno-emancipacijski model kulturne politike	19
5.3.6.Regionalno/jezični/etnički definirani modeli kulturne politike.....	19
6.KULTURNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE	20

6.1.Kulturna politika u privatnom sektoru	23
6.2.Kulturna politika i kulturna produkcija kao stvaraooci civilnog sektora u Hrvatskoj	24
7.KULTURNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE.....	25
7.1.Ciljevi ulaganja Europske unije u kulturu.....	25
7.2.Praktična razina kulturne politike u Europskoj uniji	26
8.USPOREDBA KULTURNIH POLITIKA: REPUBLIKA HRVATSKA U ODNOSU NA EUROPSKU UNIJU	27
8.1.Teorijski okvir i strategije razvoja	27
8.2.Praktična razina i kulturno-politička stvarnost	28
8.3.Budućnost kulturne politike u Hrvatskoj i Europskoj uniji	29
9.STUDIJA SLUČAJA	30
9.1.Glazbena škola Franje Kuhača.....	30
9.2.Djelokrug rada škole	30
9.3.Obrazloženje programa škole.....	33
9.4.Usklađenost ciljeva, strategije i programa s dokumentima dugoročnog razvoja.....	34
9.5.Struktura financiranja Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku	35
9.6.Osnovni podaci o Odjelu suvremenog plesa.....	36
9.7.Program rada Odjela suvremenog plesa i njegove dobrobiti	37
9.8.Problematika postojećeg stanja	39
9.9.Moguća rješenja	40
ZAKLJUČAK	42
LITERATURA.....	46
POPIS SLIKA	49

SAŽETAK

Kulturna politika smatra se jednom od nezaobilaznih i iznimno važnih javnih politika svakog modernog društva i modernih demokracija kojima je važno očuvati tradiciju i način života te prenijeti znanja i stvaralaštvo novim generacijama. Postignuća iz prošlosti temelj su sadašnjosti i budućnosti svakog naroda, odnosno država.

Pojam kulturne politike ima širok značenjski spektar, a najčešće se odnosi na upravljanje kulturnom baštinom, politiku kulturno-umjetničke produkcije te identitetska pitanja među sve raznovrsnijim (u kulturalnom smislu) pripadnicima nacionalnih država. Kada se razmišlja o kulturnoj baštini, na području Europe glavnu riječ vodi UNESCO, međunarodna institucija za zaštitu kulturne baštine. U pogledu kulturno-umjetničke produkcije, postoji međuovisnost umjetničkih instanci i države odnosno regije i službenih politika, dok je politika intrinzično povezana s trećim aspektom kulturne politike. U ovom se kontekstu govori o povezanosti kulturne politike i kulturnog menadžmenta, ali i o novim konceptima kao što je umjetnička politika.

Ključne riječi: kultura, kulturna politika, umjetnička politika, kulturalni menadžment

ABSTRACT

The starting point of this paper is the analysis of arts policy within cultural policy. Cultural policy has been considered to be one of the unavoidable and extremely important policies in every modern society and modern democracies that would like to preserve their tradition and the way of life as well as to pass on knowledge to future generations. Achievements from the past are the foundation of the present and the future of all nations and countries.

The concept of culture has a broad meaning, and it is mostly used to manage cultural heritage, the politics of culture and art production and the identity issues among the ever more versatile (in the cultural sense) citizens of national states. When thinking about cultural heritage in Europe, the main institution is UNESCO, an international institution dedicated to the preservation of cultural heritage in the world. Thinking about the cultural and art production, one can see the close connection of the art instances to the national state and the region, and when the discussion turns to identity politics, it is intrinsically connected to politics of the state and the region. In this context, the referral is to the connection between cultural politics and cultural management, but also new concepts such as art politics.

Keywords: culture, cultural policy, policy, arts policy, cultural management

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Kojom ja, Nikoola Livančić, potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom „Utjecaj kulturne politike na razvoj obrazovnih institucija u kulturi“ te mentorstvom doc. dr. sc. Ivane Bestvine Bukvić, rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, 31. listopada 2019. godine

Nikoola Livančić

1. UVOD

Prema definiciji Hrvatske enciklopedije kultura je „pojam koji obično označava složenu cjelinu institucija, vrijednosti, predodžbi i praksi koje čine život određene ljudske skupine, a prenose se i primaju učenjem“ (Hrvatska enciklopedija, 2017). Pojam kulture može se promatrati i definirati kroz različite aspekte ljudskog života; kultura bakterija u biologiji, kultura biljaka kao dio poljoprivrednog dobra, kultura u vidu civilizacije, kultura duha u vidu antropoloških znanosti, multikulturalnost i interkulturalna komunikacija u društvu. Kale (1977) navodi kako su A. Kroeber i C. Kluchon, godine 1952. pronašli 257 različitih određenja kulture. Takvo mnoštvo određenja, odnosno definiranja kulture samo po sebi govori o različitim shvaćanjima kulture i različitim pristupima kulturi.

U diplomskom radu kultura se promatra i definira kroz umjetničku politiku, kulturnu politiku, kulturne djelatnosti i kulturalni menadžment. Šešić i Stojković (2013) kulturalni menadžment smatraju nadogradnjom kulturalnih studija i suvremenog menadžmenta koji je nužan i primjenjiv u različitim djelatnostima. Smatra se da je kultura zapravo sustav unutar kojeg se svjesnim ljudskim djelovanjem može oblikovati, obrazovati, uređivati, upravljati i usmjeravati razvoj te se mogu organizirati uvjeti kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i plasirati javnosti. Pritom, kulturalni menadžment omogućava efikasnu provedbu djelatnosti u području kulture, odnosno realizaciju kulturne i umjetničke politike kao njezine sastavnice.

Cilj diplomskog rada je prikazati način djelovanja kulturne politike na razvoj obrazovanja u području kulturne djelatnosti, a iz aspekta koji je naveden u studiji slučaja.

1.1. Metodologija izrade rada

Za izradu diplomskog rada korišteni su sekundarni podaci koji su dobivene kroz selekciju, analizu, komparaciju i valorizaciju izvora prikazanih u bibliografskoj jedinici. Izvori se temelje na akademskoj građi i znanstvenim člancima, ali su nadopunjeni i pojedinim službenim stranicama u statističke i portretističke svrhe, te publicističkom literaturom.

Osim navedenih, pri izradi diplomskog rada korištene su sljedeće opće znanstvene metode:

- metoda deskripcije za opisivanje teorija i kontekstualizacije pojedinih (povijesnih)

okolnosti,

- metoda analize kod složenijih cjelina, gdje se one raščlanjuju na jednostavnije dijelove,
- metoda komparacije u svrhu odnošenja spram različitih (znanstvenih) žanrova i unutar njih, teorija, te
- metode indukcije i dedukcije koje pomažu pri iznošenju zaključka.

Tijekom sastavljanja problematike studije slučaja, korištena je i metoda nestrukturiranog anketiranja te razgovora s polaznicima ispitivane ciljane skupine.

1.2. Struktura rada

Diplomski rad sastoji se od šest poglavlja kroz koja je analiziran značaj kulturne politike na razvoj obrazovnih programa u Hrvatskoj i djelatnosti kulture u cjelini..

U prvom poglavlju definira se pojam kulture i prikazana je metodologija rada.

Kroz drugo poglavlje objašnjene su značajke kulturne politike i njezini najvažniji segmenti, koji su detaljnije prikazani u okviru poglavlja.

Povijest nastanka i razvoja umjetničke politike te sam pojam umjetnička politika detaljnije je pojašnjen u trećem poglavlju.

U četvrtom poglavlju završnog rada objašnjeni su pojmovi kulturne baštine i kulturne djelatnosti, te su kulturne djelatnosti detaljnije pojašnjene u pod poglavljima koji slijede.

U petom poglavlju prikazan je odnos menadžmenta u kulturi i kulturne politike. Prvi je veza uz tržišni imperativ u kojem kultura funkcionira kao oblik proizvoda, dok je drugi smješten u samu srž međunarodne politike koja zahvaća kako ljude, tako i kulturno-umjetničku produkciju, ali i civilizacijsko naslijeđe – jednu karakteristiku po kojoj se najviše prepoznaje Europa (tzv. „Stari kontinent“).

Šesto se poglavlje osvrće na kulturnu politiku Republike Hrvatske, s osobitim naglaskom na podjelu među sektorima u produkciji kulture.

Sedmo je poglavlje posvećeno kulturnoj politici Europske unije, a u ovom je kontekstu bilo bitno učiniti razliku između kulturne politike koja se odnosi na identitete pojedinaca i skupina ljudi te kulturne politike koja je vezana uz kulturno-umjetničku produkciju te zaštitu kulturno-povijesne baštine.

Osmo poglavlje propituje u komparativnom ključu na koji se način provodi kulturna politika

kako u Republici Hrvatskoj, tako i na primjeru Europske unije: po čemu se razlikuju imperativi s kojima se ove dvije instance nose. U ovome kontekstu valja napomenuti da iako su Republika Hrvatske i Europska unija podvrgnute komparativnoj analizi, one ni po čemu nisu kompatibilne, s obzirom na to da se radi o dvjema različitim sustavima i prema tome, dvjema različitim problematikama. Ono po čemu ova komparativna analiza ima smisla, ipak, jest činjenica da ista daje uvid u spektar koji zahvaća koncept kulturne politike, kako na teorijskom, tako i na ovom – praktičnom planu.

Deveto poglavlje donosi studiju slučaja u kojoj je prikazan plesni odjel pri Glazbenoj školi Franje Kuhača u Osijeku koja je jedina institucija koja omogućuje umjetničko obrazovanje na programima osnovnoškolske i srednjoškolske razine na području grada Osijeka odobreno od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

U zaključnom poglavlju iskazan je stav autorice o važnosti i značenju kulturne politike, posebice u uvjetima djelovanja Europske unije kao cjeline koja potiče slobodu umjetničkog i kulturnog izražavanja, raznolikost i očuvanje kulturne baštine svake svoje članice te obrazovanje u području kulture i umjetnosti. Na samom kraju dan je prikaz korištene literature za koncipiranje ovoga rada.

2. KULTURA I KULTURNA POLITIKA

Riječ „kultura“ jedna je od višeznačnica s najraširenijim spektrom. U širokom smislu, kultura znači uzgoj, a povijesno je povezana s aproprijacijom zemlje i stoke. Pojam se, kao i povijest civilizacije, postupno mijenjao i dolazio sve više pod javnu upotrebu. Inicijalno probijanje u široke mase, pojam kulture doživio je u vrijeme prosvjetiteljstva i pojave Diderotove „Enciklopedije“.

U moderno doba, znakovito je djelo antropologa Edwarda Taylora, „Primitivna kultura“. Taylor je konceptu kulture odlučio pristupiti znanstveno, ali u eminentno humanističkom tonu. Odmah zatim, uslijedio je sociološki pristup kroz poglavlje „Razvoj kulture“. Knjiga započinje s određenjem kulture ili civilizacije kao „složene cjeline koja uključuje znanje, vjerovanje, umjetnost, moral, pravo, običaje i sve druge sposobnosti i navike koje je čovjek stekao kao član društva“ (Kale 1977: 23).

Neke od kritika koje su upućene Taylorovoj knjizi jesu nezadovoljstvo zbog izjednačavanja koncepata kulture i civilizacije, tvrdeći da je civilizacija sasvim distinktivan pojam koji uvijek mora naznačivati neku vrstu „industrije“: robovlasničku ili radničku, manufakturnu ili fordovsku. Kale smatra kako neki izvode značenja spomenutog naziva iz latinskog „civis“, tj. „građanin“, „državljanin“ i „podanik“ (Kale, 1977).

2.1. Definiranje i shvaćanje kulture

Pojam kulture koji je u 19. stoljeću počeo biti korišten u mnoge svrhe, prvi je put počeo biti jasno određivan na kraju 19. stoljeća otkad je poznata definicija Edwarda Taylora. Kod definiranja kulture Borovac-Pečarević navodi Raymonda Williamsa, velškog teoretičara kulture i književnosti, te opisuje njegovo poimanje kulture. Ističe kako Williams opisuje pojam kulture kao:

- „opći proces civilizacije, u smislu samouzdizanja i obrazovanja,
- vjerovanje, praksu ili način života po kojem se neko društvo razlikuje od drugih te kultura u tom smislu služi kao razlikovno svojstvo među društvenim slojevima, [te]
- djela i praksu intelektualne i umjetničke aktivnosti“. (Borovac-Pečarević2014: 50).

Kod detaljnijeg definiranja kulture, Williams također razdvaja kulturu u tri opće kategorije i to „idealnu“, „dokumentarnu“ i „socijalnu“.

Prva odnosno idealna kategorija, shvaća kulturu kao „stanje ili proces čovjekova usavršavanja u odnosu na određene apsolutne ili univerzalne vrijednosti“ (Borovac-Pečarević2014:15). Navedena definicija kulturu veže uz idealni smisao, opis vječnih vrijednosti i univerzalno ljudsko stanje. Prema drugoj definiciji tj. dokumentarnoj kultura je „skup djela uma i mašte u kojem su, vrlo detaljno i na različite načine, zabilježene misli i iskustva ljudi“ (Borovac-Pečarević2014:15), a ovaj pristup znanstvenike navodi u analitičke vode kada se pokušava definirati kultura. Naposljetku, treća ili socijalna kategorija, određuje kulturu kao „opis posebnog načina života u kojem se određena značenja i vrijednosti ne izražavaju samo u umjetnosti i mišljenju, nego i u institucijama i svakodnevnom ponašanju“(Borovac-Pečarević,2014: 15). Ovaj način definiranja kulture ukazuje i na njezinu drugu, kontra-kulturalnu stranu, njezinu veliku političnost i kritički potencijal koji nosi u sebi.

Kod definiranja i shvaćanja kulture Borovac-Pečarević također, uz Williamsa navodi i Stuarta Halla i njegove kulturalne studije. Hall smatra kako kultura nije nešto što se može jednostavno cijeliti ili studirati, već da je kultura „kritično mjesto socijalne akcije i intervencije u kojem su odnosi među snagama utvrđeni, ali i potencijalno nestabilni“ (Borovac-Pečarević, 2014: 16).

Ipak, Hallovim smatranjima da se kultura ne može „studirati“ unatoč, 1950-ih su se godina u Velikoj Britaniji počeli formirati Kulturalni studiji (eng. *Cultural Studies*), humanistički akademski smjer koji danas postoji i u Hrvatskoj, a koji se temelji upravo na izučavanju literature koja se odnosi na povijest kulture, njezinu percepciju i njezino određenje pa i granice. Kulturalni se studiji kao takvi nadovezuju na marksističku sociološku teoriju kroz koju pokušavaju objasniti nastanak neoliberalnog kapitalizma kao kulturne logike post-industrijskog svijeta, kulturalnu industriju tj./i masovnu kulturu, a u odnosu na informacijsku eru u kojoj živimo, a koja je nastupila uplivom Interneta u domove prosječnih stanovnika. Kulturalni se studiji sve više bave multimedijalnom kulturom, ali i zadiru uvijek u socijalnu sferu svakodnevice nastojeći odvojiti mitove od prakse, teoriju od znanosti, a istovremeno sve navedeno dovesti u smislenu korelaciju.

2.2. **Kulturna politika**

Kulturna politika je koncept s nekoliko međusobno komplementarnih određenja – ona se odnosi na kulturnu baštinu, očuvanje i eksploataciju iste, na odnos s kulturno-umjetničkom produkcijom države (regije ili neke druge specifične područne jedinice) te na međukulturalne dinamike unutar prostora nastale uslijed različitosti. Borovac-Pečarević, ipak, koncept kulturne politike vezuje isključivo uz institucionalne djelatnosti, a bez trećeg određenja tj. onog koji se tiče politike identiteta. On navodi: „[k]ulturnapolitika je sredstvo sveukupne državne politike koja se tiče kulture, odnosno, područje javne politike vezano uz aktivnosti koje uključuju umjetnost i kulturu te potiču razvoj kulturne raznolikosti i pristupačnosti“ (Borovac-Pečarević, 2014: 20).

Bestvina Bukvić, Mihaljević i Tokić kulturnu politiku u svom radu opisuju kao skup mjera koje planira i provodi država zbog oblikovanja kulturnog života u društvu (Bestvina Bukvić, Mihaljević i Tokić, 2015). Ovi autori povezuju kulturnu politiku s javnom politikom zbog njihove intrinzične povezanosti, ali ta povezanost ipak nije isključiva – postoji i umjetnost i umjetnička baština sadržajno lišena politike, ali je ona uvijek ovisna o promjenjivoj socio-ekonomskoj i kulturnoj okolini (Bestvina Bukvić, Mihaljević i Tokić, 2014).

Delija Micuce razlikuje četiri ključna načela u stvaranju kulturne politike; supsidijarnost, proporcionalnost, transparentnost i otvorenost uz sudjelovanje svih zainteresiranih strana (prema Borovac-Pečarević, 2014). Ovdje autori ističu i mišljenje poljske autorice DoroteI Iczuk prema kojoj je politika odnosno vlast uvijek okomljena na kulturu kao jedan od najfunkcionalnijih modela „za funkcioniranje i razvoj kulturnog sektora“ (Borovac-Pečarević, 2014).

Sudionici u primjerice nacionalnoj kulturnoj politici su škole i obrazovne institucije, izdavaštvo, umjetnici, udruge civilnog društva, privatni sektor, sveučilišta i brojne druge više ili manje specifične instance. Njihovom usklađenosti postiže se optimalan gospodarski razvoj u području kulturne politike, ali i (građanskog) obrazovanja.

3. UMJETNIČKA POLITIKA

Konstrukt poput ovoga može se činiti oksimoronom, ali on to nije. Umjetnost je, reći će mnogi, uvijek politična, a politika može biti svojevrstan oblik umjetnosti. Ipak, kada se govori o umjetničkoj politici, jednako kao i o kulturnoj politici, tada se u kontekstu državne, međudržavne i/tj. međunarodne umjetničke politike govori o strategijama, ciljevima i stanovitom „praktičnom upošljavanju“ umjetnosti, a u političke svrhe. U kontekstu Republike Hrvatske i Europske unije, ove su svrhe uvijek inkluzivne, integracijske i senzibilne spram svih vrsta opredjeljenja, bilo da se radi o nacionalnosti, vjeri odnosno religiji, rodnosti i dr.

U kontekstu umjetničke politike javljaju se pitanja o definiciji umjetnosti, očuvanju umjetnosti, ali i prihvatljivosti tj. neprihvatljivosti stanovitih oblika umjetnosti koji se (ne) slažu s razvojnom strategijom instance koja o njima odlučuje.

3.1. Shvaćanje i definiranje umjetnosti

Prema definiciji hrvatskog leksikona umjetnost je „ljudska duhovna djelatnost izražena elementima osjetilnosti, umjetnost uključuje stvaralaštvo, samo stvoreno djelo i njegovo doživljavanje“ (Hrvatski leksikon, 2017).

Bartulin i Pećinjak (2013) umjetnosti prilaze sa sociološkog, dakle, povijesnog stajališta objašnjavajući svrhu umjetnosti od kamenog doba i špiljskih zapisa pa sve do filma i suvremenih multimedijalnih umjetnosti. Oni smatraju da je svaki oblik funkcionalne (i nefunkcionalne) ljudske ekspresije – umjetnost u nekom od svojih oblika. Pa, iako je u kontekstu kulturalne organizacije prikazana žanrovski, umjetnost ipak izmiče „onom nečem“ što od ovoga pojma može učiniti specifičnu definiciju. Postoje mnogobrojne podjele umjetnosti, s obzirom na način ekspresije, ali tradicionalna je podjela vezana uz razdvajanje institucija, pa tako imamo „kazalište, književnost, glazbu, slikarstvo, kiparstvo, arhitekturu, ples, fotografiju, film i performans“ (Bartulin i Pećinjak, 2013), ali svaka zasebna umjetnost naravno sadrži vlastite podjele tako da se može govoriti o civilizacijskoj sveobuhvatnosti umjetničke teorije i prakse.

3.2. Počeci umjetničke politike u Europi

Umjetnička politika u Europi započinje u vrijeme antičke Grčke i Rima kada postaje potrebno organizirati umjetničke prakse koje su predstavljale luksuzan oblik razonode. U srednjem vijeku u Europi naglasak se postavlja na religioznost i tako ostaje od pada Zapadnog Rimskog Carstva pa sve do humanizma i renesanse i potrebe za približavanjem umjetnosti svakodnevnoj osobi – što je bilo manifestirano kroz prevođenje sakralne umjetnosti s latinskog na govorne jezike. Umjetnost se polako oslobađa i iz ovoga nastaju brojni novi žanrovi koji su se (poput romana) smatrali granično-dopustljivim za srednjevjekovno društvo.

Standardizacija kulture politike, odnosno, moderna i statistički orijentirana kulturna politika razvija se kako se razvija i industrija, industrijski način razmišljanja koji uzrokuje promjenu umjetničke paradigme na svim nivoima te visoku političnost umjetnosti. Najveći je transformativan moment postignut kroz praksu omasovljenja kulture i nevjerojatnu promjenu koje je donijela reprodukcija (Benjamin, 1936).

Najnovija je preinaka u svakodnevnom smislu digitalizacija umjetnosti koja je nastupila s početkom 21. stoljeća, a reprodukcija je pritom postala manje značajna.

Osim ovih praksi, ovo što je ključno za razumijevanje suvremenog omasovljenja umjetnosti, jest činjenica da prosječan Europljanin danas putuje više nego ikad u povijesti, a jednako tako i komunicira. Umjetnost je postala svakidašnjica, a prosječan čovjek poznavatelj barem nekih osnovnih elemenata iz područja povijesti umjetnosti. U postojećim uvjetima za svjetsku je umjetnost, najbolja opcija ulaganje u edukaciju.

3.3. Počeci umjetničke politike u Hrvatskoj

Zbog povoljnog geografskog položaja, u slučaju Republike Hrvatske raspolaže se s mnogo dokaza iz širokog spektra povijesnih razdoblja. Povijest govori da su Hrvati naselili ove krajeve prije 10. stoljeća, a prvi zabilježeni dokumenti su nastali u kasnom srednjem vijeku. U kulturalnom smislu, Hrvatska je na neki način uvijek bila orijentirana ka razvoju svojih oblika umjetnosti po principu etničkih specifičnosti, a uvijek u negativnom odnosu spram turskog utjecaja koji je kroz čitav srednji vijek pa sve do 19. stoljeća, prijetio. Hrvatska je posebna po još jednoj karakteristici - na rubovima (današnje) zemlje, na granici sa suvremenom Srbijom

postoji „kulturalna pukotina“ u vidu crkvenog raskola: Hrvatska je orijentirana zapadno, katolički ka Vatikanu, a Srbija, često istočno, ka Moskvi. Zanimljivo je da i u globalnoj politici danas ovaj prikaz nije potpuno napušten, bez obzira na svjetsku političku dinamiku.

U pogledu kulturalnih dobara i naslijeđene povijesne „infrastrukture“, Hrvatska obiluje povijesnim naslijeđem od Rimskog doba pa do danas.

4. KULTURNA DJELATNOST

Kulturna je djelatnost ogromno teorijsko područje. Ona se odnosi na kulturno politiku jednako kao i na kulturni menadžment. Kulturna je djelatnost svaki oblik organizirane ili neorganizirane djelatnosti koje u fokusu ima neki oblik kulturno-umjetničke ekspresije.

Ipak, u standardnom ključu europske politike, kulturna se djelatnost odnosi na kulturalnu baštinu i upravljanje istom kao gospodarskim resursom (eksploatacija i očuvanje) te na performativni oblik tj. na glazbeno-scensku umjetnost te audiovizualne i sve više, multimedijalne umjetnosti. Način upravljanja umjetnosti odraz je politike i njezinih ciljeva te vrijednosti koje želi implementirati stoga je organizacija i standardizacija kulturne djelatnosti važna u održavanju gospodarskog balansa svih (turističkih, akademskih i popularnih) centara Europe.

4.1. Kulturna baština i značaj kulturne baštine

Definiranje pojma baštine gotovo je jednako zahtjevno kao i definiranje pojma kulture. Jeličić (2010) navodi kako je za današnju definiciju kulturne baštine zaslužna Francuska revolucija. Prije revolucije baština je označavala „nasljedno dobro koje se prenosi s roditelja na djecu“ (Jeličić, 2010: 17). Jeličić nadalje govori da je baština temeljna karakteristika obitelji koju je standardno bilo veoma važno sačuvati jer je povijesno predstavljala izvor blagostanja.

Nakon Francuske revolucije, s počecima kulture o spoznaji kolektivne svijesti, pojam baštine vezuje se više uz pojam nacije negoli obitelji, te tako baština postaje nacionalno dobro. Dakle, veliki i potresni povijesni događaji uzrokuju u ovom slučaju promjenu paradigme.

U suvremenom kontekstu, Jeličić razlikuje sljedeće stupnjeve vezanosti baštine uz lokalitete te se tako razlikuje:

- svjetska,
- nacionalna,
- lokalna i
- osobna baštinu (Jeličić, 2010).

4.1.1. Svjetska baština

1972. godine UNESCO je usvojio Konvenciju za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine te evidentirao 1.037 dobara kao baštinu svijeta, a otad uključuje i nove lokalitete i sadržaje u svoj kataloški korpus zaštićenih kulturnih i umjetničkih praksi. Kategorija ili pojam svjetske baštine podrazumijeva prirodna, kulturna i umjetnička dobra koja se po kriterijima izvrsnosti valoriziraju te se štite iz UNESCO-vih fondova. UNESCO-ve vrijednosti i kategorizacija svjetske baštine međunarodno su priznati parametri u kojima je mnogih i u nacionalnim granicama i kulturi Republike Hrvatske.

Danas postoji šest kriterija za kulturni upis:

Kulturni kriteriji:

- I. „remek-djelo ljudskog kreativnog genija;
- II. predstavlja važnu promjenu ljudskih vrijednosti kroz određeno vremensko razdoblje u jednom kulturnom području svijeta, na području razvoja arhitekture ili tehnologije, monumentalnih umjetnosti, urbanizma ili dizajna krajolika;
- III. posjed jedinstvena ili barem izvanrednog svjedočanstva kulturne tradicije jedne postojeće ili nestale civilizacije;
- IV. izvanredan primjer gradnje, arhitektonskog ili tehnološkog kompleksa ili krajolik koji predstavlja važne etape (ili važnu etapu) ljudske povijesti;
- V. izvanredan primjer tradicionalnog ljudskog naselja, uporabe tla ili mora, koji je reprezentativan za cijelu kulturu (ili kulture), ili ljudsku interakciju s okolišem, osobito ako je postao osjetljiv zbog utjecaja nepovratnih promjena;
- VI. izravno ili očito povezan s pojavama ili živom tradicijom, s idejama ili vjеровanjima, s umjetničkim i književnim radovima izvanrednog jedinstvenog značaja. (Komitet smatra da ovaj kriterij treba rabiti samo uz neki drugi kriterij)“ (Grad Split, 2019: 6).

Prirodni kriteriji:

Danas postoje četiri kriterija:

- I. „neusporediv prirodni fenomen ili područje izvanredne prirodne ljepote i estetske vrijednosti (tzv. kulturni krajolik);
- II. izvanredan primjer važnih etapa povijesti zemlje, uključujući zabilješke života, značajan neprekinut geološki proces u oblikovanju zemlje, ili značajna geomorfička ili fiziografska odlika;
- III. izvanredan primjer koji predstavlja značajan neprekinut ekološki i biološki proces u

evoluciji i razvoju kopnenih, slatkovodnih, obalnih i morskih eko-sustava, te biljnih i životinjskih skupina;

IV. najvažnije i značajno prirodno stanište za očuvanje prirodne raznolikosti na lokalitetu (*in situ*), uključujući ugrožene vrste izvanredne vrijednosti za znanost ili očuvanje života“(Papac, 2014).

Slika 1. prikazuje UNESCO-v logo – oznaku koja je prepoznatljiva diljem svijeta, a koja se odnosi na zaštitu kulturne baštine i materijalnog, ali i nematerijalnog svjetskog kulturnog naslijeđa.

Slika 1. Logo UNESCO za zaštitu svjetske kulturne baštine

Izvor: Preuzeto u cijelosti (UNESCO, 2019.)

UNESCO-v Odbor za svjetsku baštinu dijeli sadržaje po materijalnim i nematerijalnim sadržajima iznimne kulturne baštinske vrijednosti. Neki su materijalni sadržaji: knjige, rukopisi, partiture, unikati, slikovni, zvučni i filmski dokumenti. Nematerijalna baština opisana je kao: „usmena tradicija, umjetničke izvedbe, društveni običaji, rituali, festivali, znanja i običaji vezani za prirodu i svemir, te znanja i umijeća tradicionalnih obrta“ (UNESCO, 2019). Logo ovoga tijela prikazan je na *Slici 1.*

4.1.2. Nacionalna baština

Nacionalna baština podrazumijeva dokumente, građevine i ostale objekte koji su povijesno-umjetnički relevantni. Kao dio nacionalne kulturne politike prisutni su spomenici i ostali, nematerijalni oblici promocije nacionalne kulture i odgovarajuće joj ideologije. Primarna je oznaka nacionalne baštine službeni jezik neke zemlje, a sekundarno, to su društveno usvojene prakse koje se protežu kroz pojedinčevu svakodnevicu. Nacionalni je identitet konstrukcija koja

se stvara dobrim dijelom pogonjena simbolima nacionalne kulturne baštine, a razumijevanje vlastite kulturne baštine važno je i za psihološki razvoj pojedinca jer pretpostavlja oblik zajednice koji je ljudskoj vrsti neophodan.

Nacionalna baština mjesto je razlikovanja između država, ali je i mjesto njihove međusobne podrške i suradnje, osobito ako se radi o susjednim zemljama. Europska unija u ovome kontekstu promovira kulturu bogatstva u različitostima i međuetničke tolerancije kao takve. Nacionalan se identitet kao koncept u svakidašnjici mora proširiti na regionalni i konačno identitet „građanina svijeta“.

4.1.3. Lokalna baština

Prema Jelenčiću, kada je riječ o lokalnoj baštini, tada često zajednice imaju potrebu za stanovitim oblikom zajedničkih oznaka kojima bi se međusobno prepoznavali i razlikovali od ljudi koji se s istima ne identificiraju (Jelenčić, 2010). Lokalna baština odnosi se na ono kulturno-povijesno naslijeđe koje je karakteristično nekom prostoru te na temelju kojeg se u nekoj mjeri izgradio identitet lokaliteta bio isti grad, općina, selo ili neka manja komunalna jedinica. U pravilu tj. u najvećem broju slučajeva u Europi, lokalna zajednica označava pripadništvo gradu ili mjestu, ali i dijelu grada i uglavnom je vezana za srednju, proizvođačku klasu.

Hrvatski primjeri lokalne baštine jesu grad Rijeka koji je identificiran sa svojom industrijskom kulturnom i povijesnom baštinom, Zadar koji gradi strategiju svoje turizma na sportskom turizmu, a upravo zbog lokalne baštine koja obiluje sportsko-rekreativnim centrima itd. Lokalna zajednica najčešće u vidu etno-udruga čuva lokalnu baštinu, a ona se uglavnom koristi u turističke svrhe, izvan onih akademskih.

4.1.4. Osobna baština

Osobna baština kategorija je koja je vezana uz emocionalnu i identitetsku pripadnost pojedinaca. Uz osobnu baštinu vezan je i pojam nematerijalne baštine. Na web stranici Ministarstva kulture Republike Hrvatske nematerijalna baština objašnjava se kao „prakse, predstave, izraz, znanje, vještine kao i instrumente, predmete, ruketvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima pojedinci, prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine“ (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

U suvremenoj podjeli osobne kulturne baštine često dolazi do definicijskih interferencija koje nisu uvijek nužno teoretski sukladne. Nejasni (povijesni) prijelazi i definicijsko-klasifikacijski momenti ukazuju na kompleksnu narav područja „kulturne baštine“ (Jelenčić, 2010).

4.2. **Kulturna djelatnost**

Kako bi se lakše planirala, a time strateški pratila kulturna politika neke zemlje, aktivnosti u kulturi razvrstane su prema određenoj klasifikaciji. Najčešće se govori o izvođačkoj, odnosno umjetničkoj kulturnoj djelatnosti, baštinskoj kulturnoj djelatnosti i kreativnim industrijama (Ministarstvo kulture, 2019).

Prema internetskoj stranici Ministarstva kulture, kulturne djelatnosti podijeljene su na:

- glazbu i glazbeno-scenske umjetnosti,
- dramske umjetnosti,
- audiovizualne djelatnosti,
- knjigu i nakladništvo,
- knjižničnu djelatnost,
- arhivsku djelatnost,
- muzejsku djelatnost i
- vizualne umjetnosti (Ministarstvo kulture, 2019).

4.2.1. Glazbeno-scenska i dramska umjetnost

Ova vrstu kulturne djelatnosti temelji se na izvođenju predstava. „Predstava je osnovni oblik scenskog izvođenja u kojem se ostvaruje kazališni umjetnički čin“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 153).

Predstava ima točno određeni program tj. redoslijed scenskih događanja čije je precizno utvrđivanje određeno namjenom predstave, a unutar stanovitog vremenskog okvira. Dragičević-Šešić i Stojković navode da se svaka predstava ostvaruje na temelju književnog teksta, libreta ili scenarija koji nastaje kao produkt kolektivnog rada ansambla (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013).

Osnovni oblici predstava su: „dramska predstava, koja može biti

- spektakl/komorna drama,
- pantomima,

- monodrama,
- recital,
- lutkarska predstava,
- performans;

glazbena predstava, koja može biti:

- operna predstava,
- operetna predstava,
- oratorij,
- mjuzikl;

plesna predstava [od kojih postoje]:

- baletna predstava,
- koreodrama [i]
- folklorna predstava“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 153).

Svaka predstava ima u sebi elemente novoga iako se ona izvodi po unaprijed utvrđenom i uvježbanom programu. U svakoj predstavi moguće su inovacije kroz glumačka rješenja i domete, kvaliteti pjevanja i druge performanse, što karakterizira sve „žive“ umjetnosti. Stoga, Dragičević-Šešić i Stojković zaključuju kako je predstava jednom utvrđeni kazališni čin na generalnim probama i premijeri koji se u svakom novom kontaktu s publikom iznova ostvaruje (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013).

4.2.2. Audiovizualne djelatnosti na primjeru „televizije bez granica“

Zbog društvene mobilnosti i kulturalnih upliva od jedne države do druge, osobito u slučajevima u kojima je država već obilježena polikulturalnom karakterom, kao što je slučaj s primjerice Belgijom, standardizacija audiovizualnih djelatnosti na europskoj se razini ispostavila kulturalnom i političkom regionalnom nuždom. Zato je, primjerice, donesena direktiva o „televiziji bez granica“ koju je donijela Europska unija 1989. godine. Radi se o sublimiranom skupu osnovnih pravila koja se odnose na sve članice EU. U svrhu promicanja europskog regionalnog zajedništva i multi-kulture, „televizija bez granica“ predviđa da televizijske kuće moraju odrediti barem 10% vremena za emitiranje europskih djela nezavisnih producenata. Europska unija uz pomoć audiovizualnih instrumenata, u ovom slučaju, uz pomoć televizije potiče zemlje članice na interkulturalnu komunikaciju i edukaciju.

5. KULTURNA POLITIKA I KULTURALNI MENADŽMENT

Posljednjih godina svaka ljudska aktivnost, kako bi ostvarila svoje ciljeve, zahtijeva dobro planiranje, upravljanje, organiziranje, vođenje i kontrolu, a to je upravo „posao menadžmenta. Menadžment je postao nužnost i sastavni dio kako profitnog, tako i neprofitnog čovjekovog djelovanja. Aktivnosti menadžmenta sve više se primjenjuju i u kulturnom sektoru i to ne samo u učinkovitom korištenju potrebnih resursa već imaju indirektni utjecaj i na kreiranje umjetničke, odnosno kulturne politike.

5.1. Kulturalni menadžment

Dragičević-Šešić i Stojković smatraju kako je kulturalni menadžment dio znanosti kulturologije, ali ujedno i dio suvremenog menadžmenta. Polaze od gledišta kako je kultura stav kojeg se svjesnim ljudskim djelovanjem može oblikovati, obrazovati, uređivati, upravljati, usmjeravati razvoj, riječju, unutar kojeg se mogu organizirati uvjeti kulturnog i umjetničkog stvaralaštva te njegovi oblici plasmana i prijema najširoj javnosti. „Menadžment u kulturi podrazumijeva napor čovjeka da svjesnim djelovanjem uskladi, dovede u određene odnose ljudske potrebe, rad i stvaralaštvo u području kulture i umjetnosti, radi što bogatijeg i dinamičnijeg kulturnog života zajednice“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 13).

Dragičević-Šešić i Stojković (2013) također navode ciljeve kulturalnog, umjetničkog menadžmenta, a to su:

- „izgradnja modela kulturnog života, koji polazi od određene kulturne politike,
- organizacijsko oblikovanje sustava unutar jedne državne i društvene zajednice,
- planiranje razvoja kulture, odnosno određivanje ciljeva, prioriteta i metoda realiziranja usvojene kulturne politike, kao i istraživanje postojeće kulture,
- izgradnja granskih sustava u kulturnim djelatnostima tj. uspostavljanje odnosa između pojedinih institucija zbog postizanja optimalnih rezultata,
- izrada modela pojedinih kulturnih institucija, te upravljanje i organiziranje rada u njima: menadžment ustanova,
- organiziranje procesa proizvodnje pojedinog umjetničkog djela, unutar institucije kulture ili nezavisno,
- organiziranje procesa difuzije kulture,

- menadžment „proizvoda“, te
- uspostavljanje oblika i modela međunarodne kulturne suradnje, na državnoj razini i na razini pojedinca.“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 14).

5.2. Odnos kulturne politike i menadžmenta u kulturi

Kulturna politika može se definirati na dva različita načina, odnosno kao implicitna i eksplicitna kulturna politika. „Implicitna kulturna politika su svi postupci države koji nenamjerno, dakle ne imajući na umu specifične kulturne ciljeve, na pozitivan ili negativan način utječu na područje kulture“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 47). Nadalje, novije gledište na kulturnu politiku tj. eksplicitno definiranje kulturne politike: „Tu je riječ o namjernim i manje ili više sustavnim intervencijama države, odnosno njenih ogranka u području kulture s namjerom da se ona kao cjelina ili pojedini njeni segmenti usmjere u određenom pravcu“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 47). Suvremena kulturna politika je svjesno reguliranje javnog interesa u području kulture i odlučivanje o svim pitanjima vezanim za kulturni razvitak jednog društva.

Dragičević-Šešić i Stojković tvrde kako je kulturna politika obično usmjerena na tri osnovna zadatka i to:

- 1) „očuvanje kulturne baštine i kulturnog identiteta,
- 2) razvoj suvremenog umjetničkog stvaralaštva i
- 3) poticanje dostupnosti kulturnih dobara i sudjelovanje stanovništva u kulturnom životu“ .
(Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 47).

Ključnu funkciju za definiranje kulturne politike ima država, ali i suvremena kulturna politika nastaje kao rezultat dijaloga između sudionika koji svi nose određeni dio odgovornosti za njezin razvoj. Najveće polje stručnjaka menadžera u kulturi nalazi se u javnom sektoru, u kulturnim ustanovama na nacionalnim i gradskim razinama, gdje se i nalazi najveća odgovornost za očuvanje nacionalne kulturne baštine i institucionalne osnove kulture poput muzeja, knjižnica, zaštite spomenika i slično.

5.3. Učestali modeli kulturne politike

Iako se vrlo lako može tvrditi da ima onoliko kulturnih politika koliko i država ipak se mogu uočiti izvjesne bitne sličnosti među kulturnim politikama pojedinih zemalja. Iz tog razloga je moguće formulirati određeni broj modela kulturne politike. „Model je misaona konstrukcija koja u stvarnosti ne postoji u čistom obliku, ali na odgovarajući način opisuje bitne odlike i način funkcioniranja pojedinih pojava, u ovom slučaju stvarne kulturne politike pojedinih zemalja“ (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013: 29).

Danas se raspolaze s neobično mnogo modela koje država može odabrati kako bi vodila vlastitu, specifičnu, kulturnu politiku. Neki od popularnijih modela su: država-pokrovitelj, država-inženjer, država-arhitekt, nacionalno-emancipacijski model, te ostali modeli koji se odnose na ulogu institucije i njezinu provedbu odabrane kulturne politike.

5.3.1. Liberalni model kulture

Temeljna karakteristika ovog modela kulturne politike je tzv. „neutralnost“ države u području kulture. Ovaj model podrazumijeva i inzistira na privatnom vlasništvu nad sredstvima stvaranja i širenja kulturnih dobara, odnosno država se ne smije značajno uključivati u kulturnu djelatnost, odnosno kreiranje kulturne politike. Država nije najvažniji ili jedini financijer i tako joj je uloga znatno manje utjecajna. (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013).

5.3.2. Model „država-pokrovitelj“

Ovaj model podrazumijeva da Ministarstvo kulture, kao najutjecajniji sudionik stvaranja kulturne politike, prenosi svoju odgovornost u domeni kulture na neko drugo tijelo, kojim direktno ne upravlja (poput civilnoga sektora) i koje je autonomno u odlučivanju unutar perioda za koji je zadužen. (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013)

5.3.3. Model „država-inženjer“

Kod ovog modela država ima najznačajniju ulogu u kreiranju kulturne politike. Države uz pomoć pravnog, političkog i ideološkog aparata kontroliraju u potpunosti kulturni sektor, odnosno aktivnosti u kulturi, tj. one se upliću i u djelovanje privatnog, ali i civilnog sektora ograničavajući ih svojim propisima. Kod ovog modela kultura je, kao i sve ostale ovlasti društvenog života, centralistički orijentirana i organizirana. (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013)

5.3.4. Model „država-arhitekt“

Model „država arhitekt“, nastao je i primjenjivao se u Francuskoj. Kroz ovaj model kultura se ne doživljava samo kao ključni čimbenik nacionalnog identiteta, već i kao onaj dio odgovornosti i poslova države koji su od iznimnog značenja u kreiranju imidža i prepoznatljivosti zemlje u svijetu. Brojni koncepti spomenutog modela razvijani su u Francuskoj od decentralizacije do kulturne animacije, kulturnog turizma i slično. Ovaj model često se temelji i na karizmi političkih ličnosti, orijentiran je na tzv. „velike projekte“ koji u sebi simboliziraju nastojanja kulturne politike i djeluju kao pokretači decentraliziranim aktivnostima (Dragičević-Šešić i Stojković, 2013). Ovaj model prepoznaje se i danas u kreiranju kulturne politike u Francuskoj koja kulturnom, a time i umjetničkom politikom nastoji prikazati i proširiti svoje kulturno djelovanje na druga područja, posebice frankofonska, odnosno mjesta na kojima žive ljudi francuskog jezičnog naslijeđa.

5.3.5. Nacionalno-emancipacijski model kulturne politike

Obilježja etnički orijentiranog modela kulturne politike sadržana su u popularizaciji tj. potvrđivanju autohtone tj. povijesno dominantne kulturne tradicije koja je bila prisutna u uvjetima kolonijalizma, sovjetske prevlasti ili pod utjecajem nekog drugog režima koji je otvorio zemlju za strane proizvode i utjecaje.

5.3.6. Regionalno/jezični/etnički definirani modeli kulturne politike

Temeljna karakteristika regionalno/jezično/etničkog modela kulturne politike je decentraliziranost pri kreaciji kulturne politike. Ovaj je model prepoznatljiv u državama obilježenim višekulturalnim obrascima kao što su Švicarska, Bosna i Hercegovina, Belgija i primjerice Španjolska (Katalonija). Može se uočiti kako su to države nastale spajanjem različitih nacija i kultura i kroz ovaj model se omogućuje autonomija i ravnopravnost u kreiranju i provođenju kulturne politike za svaki pojedini kulturni identitet, odnosno za svaki pojedini narod. Tako, primjerice, u Belgiji postoje tri ravnopravna ministarstva kulture i to flamansko, frankofono i Ministarstvo kulture njemačke zajednice.

6. KULTURNAPOLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Kad je riječ o kulturi koja ovisi o propisima i regulacijama institucija koje su osnovane za upravljanje kulturom, tada se radi o eksplicitnom kreiranju kulturne politike. Kada se, pak, radi o upravljanju kulturom od strane organiziranih tijela koja nisu sustavno i propisno zadužena za stvaranje kulture, kao što su primjerice nevladine organizacije, tada se radi o implicitnom kreiranju kulturne politike, a pritom se ova praksa naziva „policy transfer“ ili politički transfer.

U većini primjera kreiranja kulturne politike, radit će se o eksplicitnom stvaranju kulturne politike: tako je u većini svjetskih zemalja od kojih se može izdvojiti SAD i Europska unija, kao regionalni oblici strategijskog usmjeravanja kreiranja kulturne politike. Regionalna politika utječe na nacionalnu politiku (i ovo nije samo slučaj u kulturi već i u drugim aspektima političkog djelovanja), a nacionalna politika dalje utječe na realizaciju projekata pod lokalnim političkim vodstvom. To je teorijski hijerarhijski model koji je karakterističan javnom sektoru. Privatni sektor utječe na stvaranje kulturne politike kroz zaklade, razne fondacije i privatna osobna ulaganja, ali valja istaknuti i veliku ulogu u kreiranju kulturne politike koju ima treći tj. civilni sektor, a kojeg simboliziraju nevladine organizacije.

U Republici Hrvatskoj kulturna se politika sustavno provodi od osnutka države tj. od 1995. godine. Iako je u prvim godinama kreiranje kulture politike bilo u drugom planu, uslijed infrastrukturne i legislativne obnove i preuređenja države, već s krajem 20. i početkom 21. stoljeća ulazi se u organiziranu razvojnu fazu stvaranja kulturne politike. Od samih početaka koncipiranja nacionalne kulturne politike, Hrvatska se vodi za europskim primjerom te nastoji odgovoriti na sve suvremene europske standarde. Ona je među 160 zemalja članica UNESCO-a, te bilježi više od 50 zaštićenih kulturno-baštinskih objekata i sadržaja (materijalne i nematerijalne kulturne baštine). Od 1995. godine pa sve do 2013. godine kulturna je politika u Hrvatskoj, može se zaključiti, zauzimala sekundarno mjesto u razvoju gospodarstva, a razina je lokalne demokracije bila relativno mala (Ravlić, 2017). Karakteristike ovoga razdoblja bile su stranačka polarnost, nepovezanost građana s odlučujućim instancama te neaktivnost građana u kulturnim projektima, ali i relativno malen broj nevladinih udruga za koje nije postojao predviđen plan – odnosno – isti je bio nedostatan za snažan i napredan razvoj trećeg, civilnog sektora. Ipak, pristupanjem Hrvatske u Europsku uniju u srpnju 2013. godine, ove su se okolnosti počele polako, a i sigurno mijenjati do mjere gdje je počelo dolaziti do

eksplozivnog skoka u osnivanju udruga, zaklada i ostalih nevladinih instanci, a koje su imale u svojem cilju aktivno stvaranje kulturne politike.

Dosad relativno nepovoljni izvještaji stranih stručnjaka počeli su se mijenjati najavljujući pozitivnu sliku, a domaća je akademska i kulturna produkcija i sama počela proizvoditi sadržaje namijenjene strateškom razvoju kulturne politike u svrhu gospodarskog napretka, ali i analize dosadašnjeg stanja, izvlačeći prednosti i mane istog tj. pouke na temelju kojih se može učiti o stvaranju aktivne u održive kulturne politike.

Već od kraja 90-ih godina 20. stoljeća, kada prvo izlazi izvještaj „Kulturna politika Republike Hrvatske: Nacionalni izvještaj“ primjećuje se tendencija za usklađivanjem s europsko-unijskim standardima na području kulturne politike, ali i kulturnog menadžmenta. 2004. godine na riječkom se sveučilištu otvara prvi obrazovni smjer vezan uz kulturnu politiku – Kulturalni studiji – koji djeluje i danas, revnosno se izmjenjujući s promjenjivom kulturnom logikom i potrebama informacijskoga doba (doba sveprisutne komunikacije i povezanosti te primata audiovizualnih sadržaja, a nastalim posredstvom Interneta i njegova upliva u kućanstva Republike Hrvatske).

Početkom 21. stoljeća, također, Republika Hrvatska počinje biti domaćinom raznih kulturalnih konferencija i ostalih oblika strateškog djelovanja, a u međunarodnom ključu. Zanimljivo je da prije 1998. godine, kada je Hrvatska osvojila 2. mjesto na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj, za Hrvatsku nije znalo više od 3% svjetskog stanovništva. Od 21. stoljeća ta se slika počinje polagano mijenjati, ne samo zbog sportskih uspjeha hrvatskih profesionalnih sportaša, već i zbog turističke atraktivnosti zemlje, a u kulturalnom ključu, zbog odmaka od koncepta „zaraćenog područja“ te svesrdnim nastojanjem kulturnih stručnjaka da ustanove nacionalni identitet kada je u pitanju formulacija i provedba proeuropske kulturne politike. Već prvih godina 21. stoljeća, tako, Hrvatska počinje jasno ocrtavati svoj jedinstveni kulturalni identitet, ne samo kada je u pitanju kulturna politika, već i u pogledu kulturnog menadžmenta te međusektorske suradnje.

Danas Hrvatska djeluje kao distinktivna zemlja, članica Europske unije. U njoj nastavlja jačati civilni sektor, a javni se nastavlja formirati u proeuropskom ključu. Veliko je postignuće u ovom smislu i proglašenje Grada Rijeke za Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine, titula koju je grad osvojio 2016. godine i za koju se priprema na svim lokalnim razinama i tako postiže

vidljivost iznad one nacionalne. Povezanost je sektora pritom ključna.

Dva važna segmenta u smislu kulturne politike su kulturno zakonodavstvo i zakon o kulturnoj politici. Nužno je izgraditi cjelokupno kulturno zakonodavstvo, odnosno uskladiti ga s velikim brojem međunarodnih ugovora, koje je Republika Hrvatska potpisala ili kojima je pristupila. Primjerice potrebno je utemeljiti zakon o knjizi, zakon o filmu i sl. Nadalje, potrebno je donijeti zakon o kulturnoj politici kako bi se donijeli pravni akti u području kulture te kako bi se definirala uloga države i kulture.

Ovako promatrano, vidljivo je da kulturna politika Republike Hrvatske slijedi onu Europske unije, te se prema istoj nastoji definirati. Hrvatsku, unutar Europske unije obilježavaju dvije karakteristike koje valja uzeti u obzir kada se govori o kulturnoj politici zemlje:

- 1) Hrvatska je najmlađa članica Europske unije i
- 2) Hrvatska je još uvijek mlada zemlja koja je svoju kulturnu politiku počela graditi samostalno tek prije 14 godina, tako da je bilo potrebno napraviti stanovit „skok“ u poimanju kulturne politike. SFRJ je bila federacija izrazito jake industrije, a Hrvatska nije istim obilježena – nakon Domovinskog rata bilo je potrebno učiniti taj nagli prijelaz iz industrijskog na informacijski način poimanja politike i kulture uopće. (Ova se paradigma promijenila tj. ispoljila na globalnoj razini s početkom 21. stoljeća, a Hrvatska se našla instantno primorana podrediti novoj kulturalnoj logici).

U Hrvatskoj se može pozdraviti pozitivna pojava jačanja civilnoga sektora, a kada su u pitanju ulaganja u kulturno-umjetničku produkciju – izobiljem ideja i idejnih natječaja, civilni se sektor (kao što je vidljivo iz gore navedenih primjera) samostalno izgrađuje, a ključ je njegove samostalnosti paradoksalno – povezanost.

Ministarstvo je kulture u Republici Hrvatskoj institucija koja u proračunskom vidu, bilježi konstanta porast, od 2006. godine kada je raspolagalo s nešto manje od 878 milijuna kuna do 2018. godine kada je sveukupni proračun bio nešto više od 1 milijardu i 200 milijuna kuna (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019). U kontekstu svakog pojedinog sektora, pa tako i općenito, lako je zaključiti da su ulaganja Hrvatske u kulturu u porastu (kao i strana ulaganja), što je pozitivna naznaka u kontekstu cilja hrvatske kulturne politike da se približi europskim standardima.

6.1. **Kulturna politika u privatnom sektoru**

Kulturna politika u privatnom sektoru javlja se uglavnom u vidu privatnih instanci koje same odlučuju sudjelovati u omogućavanju stanovitih sredstava za kulturalnu produkciju. U ovom smislu kulturna je politika vezana više uz pitanje kulturno-umjetničke produkcije investicija negoli u smislu društvenih znanosti, u kojima se istaknuto javlja u EU u posljednjih nekoliko godina, a s obzirom na „imigrantski val“ s kojim se Europa nosi od 2015. godine.

Hrvatski privatni sektor ponekad financira kulturalnu produkciju, a ove su povezanosti najčešće u kontekstu odazivanja na kreativne natječajne. Važno je također istaknuti da se investirati u kulturu i kulturno-umjetničku produkciju u Hrvatskoj usuđuju samo „veliki igrači“ tj. u pravilu multinacionalne korporacije kao što je njemački „T-Com“, „dm“, a tu su i globalno poznate korporacije poput „Coca Cole“, „McDonald'sa“ i sličnih brendova-kompanija. U lokalne se i nacionalne proizvode ulaže s lokalne i nacionalne strane, a produkcija je kulturalnih sadržaja u neprestanom porastu od priključenja Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine.

Jedan od istaknutih primjera u ovom kontekstu jest i proglašenja hrvatskog grada Rijeke Europskom prijestolnicom kulture 2020. godine, titula koja je usmjerila fokus na riječki civilni i kulturno-umjetnički produkcijski život, a Gradu otvorila put ka nekoliko tri milijuna eura. U tri godine otkako je proglašena EPK 2020., Grad Rijeka ulaže supstancijalne napore i resurse u ispunjenju svega što se smatralo njegovim manama u tijeku donošenja odluke. Europska unija financira polovicu ovoga četverogodišnjeg projekta (s oko 13 milijuna eura), a ostali su ulagači Grad Rijeka, Vlada Republike Hrvatske, Primorsko-goranska županija, a oko 26% ulaganja odlazi na ostale izvore, najavljen je 2016. godine (Monitor, 2016).

2000. godine u Hrvatskoj se promijenio ustav koji je anticipirao suradnju s Europskom unijom te se kulturnoj politici EU nastojao i približiti s obzirom na dotadašnju politiku novoosnovane samostalne države. Ustavom Republike Hrvatske predviđeno je izjednačenje manjina, te sloboda javnoga

U obrazovne se institucije počinje supstancijalno ulagati, iako na nezadovoljstvo zaposlenika koji potražuju veće naknade za rad. Ono što je, ipak, najuspješnije u kontekstu kulture i javnog sektora Republike Hrvatske jesu pojedini gradovi, od kojih se posebno ističe Zagreb. Strateški plan razvitka kulture do 2020. godine Grada Zagreba zamijećen je i od strane europskih

instanci. Osim kulturnog naslijeđa, plan je predvidio i unaprjeđenje životnoga standarda te bogate i raznolike kulturne ponude (Aymerich, 2017).

6.2. Kulturna politika i kulturna produkcija kao stvaraoci civilnog sektora u Hrvatskoj

Republika Hrvatska, iako najmlađa članica Europske unije, preuzela je još 2009. godine smjernice za razvoj vlastite kulturalne politike koja počiva na dobro funkcionirajućoj lokalnoj demokraciji. Iako je tijekom godina Hrvatska prošla kroz nekoliko faza, ako se promatra implementaciju lokalne demokracije, i iako su ove faze bile obilježene kao negativan rad (osobito kroz prizmu problema s korupcijom i antiliberalnim tendencijama stanovitih društvenih grupa, ali i snažnog blokovskog (dvo)stranačja te male zastupljenosti građanskog elementa u procesu odlučivanja), posljednja faza razlog je za optimizam kada promatramo kulturnu politiku zemlje (Ravlić, 2017).

7. KULTURNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Kulturna politika Europske unije u svojim je nastojanjima (misiji i viziji) ostala dosljedna originalnoj ideji iza koje se formirala Europska komisija koja upravlja kulturnom politikom unije – zaštititi kulturna dobra, identitete i raditi na konstantnom poboljšanju životnih uvjeta u zemljama članica (što se pogotovo odnosi i na unaprjeđivanje ljudskih prava).

„2015. godine Europa je vodila na području izvoza kreativnih dobara, sa 16 zemalja članica EU koje su bile među 20 svjetskih izvoznika“ (Giovinazzo i Williams, 2019: 6).

Kulturalna i kreativna industrija za Europsku uniju „uključuju raznoliku kolekciju poslovnih disciplina koje imaju kako kulturalan, tako i ekonomski utjecaj, posebice:

- umjetnost i arhitekturu,
- grafički i web dizajn,
- izdavaštvo,
- kulturu videoigara i multimediju,
- glazbenu i zabavnu industriju,
- umjetničke rukotvorine i modni dizajn,
- film,
- marketing i odnose s javnošću“ (Europska komisija, 2019).

Ostvarenje relevantne kulturne politike i kulturnog traga jedan je od prioriteta Europske unije, a u to spadaju tri aspekta: zaštita kulturnog naslijeđa, poticanje kulturno-umjetničke produkcije, te rad na harmonizaciji antropološke i sociološke stvarnosti u kulturalnom pogledu, a diljem teritorija Europske unije.

7.1. Ciljevi ulaganja Europske unije u kulturu

Kada je riječ o kulturnoj politici i ulaganjima koja poduzima Europska unija, ona se u posljednjih dvadesetak godina gotovo isključivo fokusiraju na kulturalnu različitost te umanjivanje kulturalnih i klasnih razlika među građanima, liberalizaciju misli i promociju margina (u kolektivno-identitetskom smislu). Ciljevi ovakve vrste ulaganja gotovo je nepotrebno razjašnjavati. Umjetnost je, osobito u velikim gradovima, uvijek predstavljala

veoma ažurnu refleksiju političke situacije, a tako je i u kontekstu nove „krize“ koja nas je u najmanju ruku naučila da specificiramo na koji se vid upravljanja kulturnom politikom referiramo.

7.2. Praktična razina kulturne politike u Europskoj uniji

Na praktičnoj razini postoje nesrazmjeri u uspješnosti, kada je u pitanju kulturna politika EU. S jedne strane, kulturna politika EU postiže značajne uspjehe u poticanju manjih nacionalnih kulturnih politika, u osviještanju i oslobađanju manjih zajednica, osobito nerazvijenih zemalja članica koje pogotovo financijski potpomaže (u kontekstu kulturalno razvojnih strategija).

S druge strane, problemi sa zatvaranjem granica i određenih prostora, nemogućnost postizanja dijaloga među nekim članicama, te jačanje nekih isključivih grupacija (antiliberalnih naklonosti), upravi su centri europskounijske umjetnosti nesigurna mjesta za iskazivanje svakog oblika produkcijskih nastojanja.

Nacionalne televizije pojedinih zemalja, ali i onih koje su ekonomski najjače među članicama, pokazuju dosta nestabilno demografski pa i kulturalno stanje. Taj medijski „balans“ između „dobrih“ „loših“ svakodnevnih vijesti najbolji je pokazatelj reprezentativnog aspekta kulturne politike. Platon je rekao da „ za upoznati neki narod, treba poslušati muziku koju sluša“, no danas za isto treba pogledati nacionalne televizijske programe.

U ovom trenutku EU raspolaže sa 62 fonda za realizaciju kulturnih i medijskih projekata te je raspisano 14 natječaja za kulturnu i medijsku produkciju (Europska komisija, 2019).

8. USPOREDBA KULTURNIH POLITIKA: REPUBLIKA HRVATSKA U ODNOSU NA EUROPSKU UNIJU

Komparacijski pristup u odnosu Republika Hrvatska – Europska unija bio bi metodološki pogrešan zato što bi se regija uspoređivala s državom, da se ne govori dalje. Ono što je moguće unutar ove teme razmotriti ipak jest kako će se Hrvatska kulturološki prilagoditi sve otvorenijoj (ali i nepredvidljivoj) Europi, čije kulturne standarde i imperATIVE aktivno slijedi.

8.1. Teorijski okvir i strategije razvoja

Polazišna je ideja ta da je kultura ta koja „omogućuje i pokreće održivi razvoj“, s izravnim utjecajem na razvoj ljudi jer je komplementarna njihovim ekonomskim, socijalnim i ekološkim dimenzijama i ova je ideja priznata u međunarodnim planovima. Plan održivog razvoja 2030. Ujedinjenih naroda ističe strategiju pomoću koje se namjerava iskorijeniti siromaštvo i promovirati održivi razvoj pod okriljem globalnog građanstva, kulturalne različitosti i interkulturalnog dijaloga“ (Giovinazzo i Williams, 2019: 3).

Osim polazišta o nužnosti povezanog i održivog razvoja, u strategijskoj se teoriji nužno javlja trodijelni pogled na kulturno politiku, a s namjerom praktične promjene: 1) one koja se odnosi na kulturno naslijeđe, 2) koja se odnosi na kulturno-umjetničku i medijsku produkciju i 3) koja se odnosi na ljudska prava i harmonizaciju kulturalno raznolike (sve raznolikije) svakodnevice, osobito u velikim gradovima. Kao što prikazuje *Slika 2.*, podjela može biti razdijeljena na tri konceptualna predmeta kulturne politike.

Slika 2. Podjela kulturne politike prema EU udruzi *Culture for Cities and Regions*

Future creative cities - Why culture is a smart local investment

Friday, 16 March 2018

Read the Culture for Cities and Regions new report, which reflects on innovative local cultural policies and sets out a vision for the future of cultural and creative place-making at local and regional levels.

[Read more...](#)

 Cultural heritage	 Cultural and creative industries	 Culture for social inclusion
Whilst cultural heritage has been defined as something inherited from the past, it is in many ways a contemporary and "living" cultural resource in Europe.	The economic contribution of the cultural and creative sector (CCS) in the European Union in general and to regional development in particular is widely	Culture-led development strategies have direct and indirect impacts on social inclusion, social innovation and intercultural dialogue.

Izvor: Preuzeto u cijelosti (Culture for Cities and Regions, 2017.)

Neke su strategije i akcijski planovi prikazani tako da je kulturno naslijeđe i kulturna (umjetnička i medijska) produkcija „spojena“ u jedan ulagački aspekt, a sociološki je realan izazov suprotstavljen ovome prvom.

8.2. Praktična razina i kulturno-politička stvarnost

Politička je stvarnost uvijek na neki način nametnuta kulturalnoj stvarnosti koja je, zauzvrat, imitira i reproducira na sve načine kojih se dosjeti. Na praktičnoj se razini problemi kulturne politike Europske unije još neko vrijeme imaju zadržati na pitanju harmonizacije odnosa među kulturama u velikim europskim gradovima i većina će se ulaganja (kako kapitala, tako i medijskih, radnih itd.) vršiti u ove svrhe. Kulturno-umjetnička će se produkcija, prirodno, također osvrutati na ovo pitanje i služiti u integracijske i inkluzivne svrhe, ali ona će kao takva biti na „drugom mjestu“ u govorenju (i djelovanju) o prioritetima.

Velike produkcije u ovom kontekstu moraju paziti na korištenje resursa kako bi mogle potpuno zadovoljiti sve ekološki osvješteniju i izbirljiviju publiku.

8.3. **Budućnost kulturne politike u Hrvatskoj i Europskoj uniji**

Ako podijelimo kulturnu politiku na tri dijela i kao takvu je promatramo na primjeru Hrvatske te zatim na primjeru Europske unije, primjetan je nesrazmjer fokusa, proizišao iz nepodudarnosti većine okolnosti.

Hrvatska uvijek nastavlja s ulaganjem u kulturnu baštinu i reparaciju arhitektonskog naslijeđa. U kulturno produkcijskoj sferi, nastavlja se graditi, a ona bilježi i najveća ulaganja pa sukladno tome, i najveći procvat u posljednjih desetak godina. U pogledu kulture tolerancije, prava utemeljena hrvatskim Ustavom ona su koja indiciraju na liberalizam države, u ovom slučaju članice Europske unije. S obzirom na činjenicu da je u Hrvatskoj primijećeno jačanje neliberalnih skupina (Ravlić, 2011), ulaganja u ovom smislu uglavnom su obrazovna tj. radi se o ljudskim resursima tj. faktoru rada i edukacije. Realno je očekivati jačanje civilnog sektora u Republici Hrvatskoj, kao što i jest zamijećeno u posljednjih dvadeset godina, a civilni sektor pokazuje optimalna kulturna dostignuća utoliko što se najčešće referira na ostala dva oblika kulturne politike (društvenu inkluzivnost i lokalnu povijesnu baštinu). U civilnom je sektoru transformacijska moć, kada govorimo o budućnosti kulturne politike u Republici Hrvatskoj.

Europska je unija ipak, druga priča. Ovdje je kulturna integracija na prvom mjestu zato što se diljem regije bilježi negativan trend s obzirom na nagle demografske promjene, osobito na primjeru velikih europskih gradova (s najvećom zaposlenošću). Europska je unija regija, ona broji veliku količinu resursa u svim smjerovima i a svim razinama. Njezina je kulturna produkcija među najboljima na svijetu, a u pogledu povijesno-kulturnog naslijeđa, ulažu se velika (iako uvijek nedostatna) sredstva u očuvanje iste. Kultura je suvremenosti koja se događa ono na što je fokusirana kulturna politika Europske unije, kao i na distribuciju svih vrsta resursa kako bi se optimizacija i sustavna edukacija prilagodile novonastalim uvjetima. Tek unazad nepunih pet godina tzv. „imigrantska kriza“ sasvim je obuzela politiku Europske unije, pa tako i njezinu kulturalnu politiku. Pomaci su vidljivi i recipročni su uložnim resursima, ali ovdje će kontinuitet i suradnja s medijima pokazati koliko je harmonizacija zapravo važna.

9. STUDIJA SLUČAJA

Cilj je rada izložiti problematiku odnosno nedostatak jedne od obrazovnih vertikali u Osijeku u području plesne umjetnosti. Na primjeru Odjela suvremenog plesa Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku, nastojat će se pokazati dobrobiti plesnog obrazovanja, kao i rješenje problema vezanog uz ispunjenje uvjeta za pokretanje srednjoškolskog programa plesne umjetnosti. Pritom će biti provedena analiza stanja, opservacijom kao i informativnim intervjuima s polaznicama, roditeljima i nekadašnjim polaznicama koji najbolje mogu uslijed navedenog ocijeniti potrebe za novim ulaganjem.

9.1. Glazbena škola Franje Kuhača

Glazbena škola Franje Kuhača u Osijeku škola je s dugom umjetničkom tradicijom koja seže gotovo na sam početak 19. stoljeća, točnije, u 1831. godinu kada je osmišljen i implementiran prvi nastavni program za glazbeno srednjoškolsko obrazovanje. Škola je zajedno s hrvatskom povijesti prolazila brojne preinake, pa je tako i povremeno prekidala s radom sve do 1921. godine kada je u Kraljevini Jugoslaviji djelovala pod raznim imenima (Muzička škola, Gradski konzervatorij i Gradska glazbena škola). Ipak, njezina je posvećenost glazbenom odgoju uvijek bila konstanta – od osnutka a sve do danas. Od 1961. godine pod SFR Jugoslavijom škola preuzima ime Franje Kuhača – velikog hrvatskog glazbenika, glazbenog povjesničara i (etno)muzikologa. Osam godina (1977.-1985.) škola djeluje u sklopu Centra za usmjereno obrazovanje „Braća Ribar“, a od 1985. samostalno kao Centar za glazbeno i plesno obrazovanje „Franjo Kuhač“. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, škola djeluje pod imenom Glazbena škola Franje Kuhača.

Osnivač Glazbene škole Franje Kuhača je Županija Osječko-baranjska. Škola trenutno broji preko 400 učenika, a na Odjelu suvremenog plesa ih je preko 70 (dakle oko 18% svih učenika).

9.2. Djelokrug rada škole

Djelokrug Glazbene škole Franje Kuhača dijeli se na nastavne programe za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.

Osnovnoškolski glazbeni programi Glazbene škole Franje Kuhača vezani su za instrumente:

- violinu,
- violončelo,
- klavir,
- gitaru,
- kontrabas,
- flautu,
- klarinet,
- saksofon,
- obou,
- fagot,
- korno,
- trubu,
- trombon,
- harmoniku,
- tamburu,
- suvremeni ples, a
- osnovnoškolsko obrazovanje uključuje i pripreme programe za kako osnovno tako i srednjoškolsko glazbeno-umjetničko obrazovanje (Bašić, 2016: 1).

U kontekstu srednjoškolskog obrazovanja, dostupna je „glazbena umjetnost za programe:

- glazbenik klavirist,
- glazbenik violinist,
- glazbenik violist,
- glazbenik violončelist,
- glazbenik kontrabasist,
- glazbenik gitarist,
- glazbenik flautist,
- glazbenik klarinetist,
- glazbenik oboist,
- glazbenik fagotist,
- glazbenik saksofonist,
- glazbenik rogist,
- glazbenik trubač,
- glazbenik trombonist,

- glazbenik tubist,
- glazbenik pjevač i
- glazbenik-teorijski smjer“ (Bašić, 2016: 1).

Bašić navodi kako se godišnji broj polaznika Glazbene škole Franje Kuhača kreće oko 400 od čega u prosjeku jedna trećina polazi srednju glazbenu, a ostale tri četvrtine osnovnu glazbenu školu. S obzirom na to da se radi o glazbenoj školi, sustav ovo obrazovanje tretira kao strukovnu teorijsku nastavu, te kao takva škola omogućuje polaznicima četiri (za plesni smjer) odnosno šest godina glazbenog obrazovanja (za sve ostale predmete).

Imajući na umu da je većina učenika-polaznika glazbene škole upisana i u redovne osnovne i srednje škole, nastavni je program osmišljen tako da se u glazbenoj školi nastava ne odvija u večernjim satima, već je nastavni program kao takav raspoređen na šest dana u tjednu u jutarnjim i popodnevrim smjenama, ovisno o redovnoj školi koju učenih pohađa. Skupne vježbe odvijaju se subotom, što predstavlja jednu od specifičnosti umjetničkih škola. „Specifičnost umjetničkih škola je, da osim šestogodišnje osnovne škole, postoji i dvogodišnji pripremni program koji priprema za srednju školu one polaznike koji žele nastaviti srednjoškolsko glazbeno obrazovanje, a nisu završili redovnu osnovnu glazbenu školu. Za učenike koji glazbeno obrazovanje započinju s I. pripremnim razredom, ukupno srednjoškolsko obrazovanje traje 6 godina“ (Bašić, 2016: 2).

„Polaznici srednje glazbene škole u okviru svog obrazovanja pohađaju općeobrazovne predmete i stručni (glazbeni) dio programa. Učenici kojima je glazbena škola matična škola, odnosno glazbeno usmjerenje je jedino ili osnovno, nastavu općeobrazovnih predmeta polaze u III. gimnaziji u Osijeku, a stručne glazbene predmete pohađaju u glazbenoj školi“ (Bašić, 2016: 2).

S obzirom na to da se radi o specifičnoj tj. umjetničkoj školi, sretna je okolnost da škola raspolaže svojim vlastitim prostorom (zgradom) koji ne dijeli ni s jednom drugom institucijom

9.3. **Obrazloženje programa škole**

Kvaliteta obrazovanja, kako praktičnog, tako i teorijskog, a u skladu sa svim zakonskim i znanstvenim parametrima imperativ je koji je Glazbena škola Franje Kuhača sama sebi kao institucija odredila i kojem se putem svojih nastavnih programa svake godine iznova posvećuje, nastojeći uvijek unaprijediti svoje djelovanje kako bi entuzijazam, optimizam i volja za radom bili preneseni i na učenike koji se gotovo svakodnevno obrazuju u ovoj školi. Osobito je pozitivan primjer učiteljskog kadra koji je i sam posvećen konceptu cjeloživotnog učenja, ali i koji razumije važnost povezanosti u suvremenom kontekstu – kako jedni s drugima, tako i s učenicima, a i svojim kolegama iz inozemstva. Unutar cilja škole jest da učenici steknu umjetničku samostalnost, da se potakne njihova kreativnost i opusti neke eventualne nesigurnosti koje bi mogli imati u profesionalnom kontekstu, a sve se ovo postiže putem obrazovne razmjene informacija između učenika i njihovih učitelja odnosno profesora koji sačinjavaju visoko kvalificirani pedagoški kadar.

Iako škola nudi mnoštvo smjerova, koji ovise o instrumentu koji je odabran za izučavanje ili pak teoriji odnosno plesu, profesionalni je kadar glazbene škole posvećen kulturi inkluzije, dostupnosti i jednakosti, kako bi učenici u što manjoj mjeri doživjeli ikakve razlike, osim one koje su vezane uz tehničku stranu instrumenata na temelju kojih ostvaruju svoje umjetničko obrazovanje. O ovom je kontekstu kulturna politika škole zaista napredna jer stvara sinergiju i bogatstvo u različitosti, a o istom osvještava i svoje polaznike koji će uskoro biti odrasli glazbenici, koji će se kretati svijetom i koji će u se u velikoj mjeri moći i nazivati „građanima svijeta“ upravo zbog ovakve kulturne politike njihova matičnog obrazovnog lokusa.

Prema Bašić (2016), „Glazbena škola Franje Kuhača u Osijeku svojim učenicima jamči i zalaže se za:

- „vrhunsko glazbeno obrazovanje proizašlo iz suradnje učitelja, učenika, roditelja i uprave škole, koje obuhvaća sve razine školovanja, od najniže, odnosno glazbenog opismenjavanja do umjetnički maksimalno moguće razine muziciranja;
- nastavnike spremne na usavršavanje i cjeloživotno učenje;
- razvoj kreativnih sposobnosti kroz uključenost učenika u brojne izvannastavne sadržaje koje škola nudi svojim učenicima;
- razvijanje socijalnih vještina i komunikacijske kompetencije kroz međusobnu suradnju učenika i nastavnika, ali i brojnih posjetitelja škole - roditelja, predavača, glazbenika i

slično;

- poštivanje ljudskih prava i prava djece;
- razvijanje pozitivnog odnosa prema kulturi, te kulturnim i javnim dobrima kroz posjete kulturnim ustanovama i održavanje koncerata u školi i izvan nje;
- njegovanje duha suradnje i međusobnog podržavanja i poticanja kroz sudjelovanje na školskim, državnim i međunarodnim natjecanjima;
- razvijanje svijesti o važnosti razvoja lokalne zajednice, te o nužnosti osobnog doprinosa;
- sudjelovanjem u događajima od važnosti za lokalnu zajednicu;
- razvijanje sposobnosti donošenja odluka o vlastitom profesionalnom razvoju kroz profesionalno savjetovanje i usmjeravanje;
- razvijanje samopouzdanja, samopoštovanja i svijesti o vlastitim sposobnostima“ (Bašić, 2016: 2-3).

9.4. Usklađenost ciljeva, strategije i programa s dokumentima dugoročnog razvoja

Ciljevi su Glazbene škole Franje Kuhača, kao što je spomenuto, priprema učenika na umjetničko i kreativno samostalno djelovanje kroz najkvalitetnije moguće programe glazbene, plesne i glazbeno teorijske djelatnosti. Osim ovoga osnovnog cilja, unutar ciljeva škole jest i integrirati učenike u jedinstvenu školsku zajednicu objedinjenu u glazbeno-umjetničkog djelatnosti, obogaćenu razlikama koje postoje među programima, kao i među učenicima samima. Tu je i ideja o cjeloživotnom obrazovanju, a u kontekstu ove ideje, cilj je glazbene škole potaknuti interes učenika za vlastito glazbeno usmjerenje, za neprestano učene i propitivanje naučenog, za iskušavanje nekih novih glazbenih smjerova, plesnih konstelacija i slično. Zbog toga se kulturna politika škole temelji na nekim od renomiranih strategija koje počivaju na znanstvenim pedagoškim, ali i kulturološkim teorijama koje se danas susreću u suvremenoj akademiji i društvu znanja i obrazovanja. Nije zanemarena ni učenička računalna pismenost te znanje stranih jezika, tj. obrazovanje koje u suvremenom globalnom svijetu i znači pismenost kao takvu (znanje upravljanja računalom i znanje engleskog jezika zamijenili su znanje abecede, kada definiramo i razumijevamo pojam suvremene pismenosti – ono što je nekada bilo „znati pisati“ danas je „znati služiti se računalom i znanje engleskog jezika“).

Strategije koje se provode u ovome kontekstu, ne samo na razini Republike Hrvatske, već i na regionalnoj razini Europske unije (koja konstantno nastoji postaviti standard za život u

informatičkom društvu i informacijskoj kulturi, život koji će biti održiv, koji će poštivati resurse te biti baziran na stalnom unaprjeđenju i osviještanju pojedinaca u kontekstu svijeta u kojem žive, počevši od svoje neposredne okoline) strategije su koje ulaze u definiciju „održivoga razvoja“ te „cjeloživotne edukacije i unaprjeđenja“. Ove su strategije zastupljene i u Glazbenoj školi Franje Kuhača u Osijeku, školi koja je razvila programe koji su osmišljeni kako bi komplimentirali i podržavali nastojanja suvremenih nadležnih institucija te (prije svega) bile u skladu s propisima odnosno državnim regulacijama koje se tiču organizaciji osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja.

U ovom kontekstu Bašić navodi nekoliko problema s kojima se Glazbena škola Franjo Kuhač suočava na godišnjoj razini, osobito kada je u pitanju planiranje programa te financiranje rada škole. Ona piše: „[v]ertikala usklađivanja ciljeva i programa MZOS-a - jedinice lokalne (regionalne) samouprave – škole još nije utvrđena. Škole ne prave strateške nego godišnje operativne planove. [...] Školski planovi i programi donose za školsku (nastavnu), a ne za fiskalnu godinu što predstavlja problem u planiranju i izvršenju financijskih planova“ (Bašić, 2016: 3).

9.5. Struktura financiranja Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku

Glazbena škola Franje Kuhača financira se iz proračuna Republike Hrvatske, odnosno najvećim dijelom od Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske koje doznačuje sredstva za plaće zaposlenih, zatim za materijalne troškove kao što su režijski troškovi za vodu, struju, grijanje, komunalne naknade i prijevoz zaposlenih od osnivača, odnosno Županije Osječko-baranjske. Grad Osijek doznačuje sredstva za određene projekte koji zadovolje uvjete na raspisanim natječajima i na kraju sredstva od vlastitih prihoda u koje ulaze participacije učenika i najam instrumenata, a ta sredstva su namjenska sredstva i isključivo ih se može koristiti za unapređenje nastave, u vidu: održavanja instrumenata, popravak istih i kupovinu novih, kupovinu nastavnih sadržaja i pomagala, uređenja učionica i kupovanjem ostale opreme koja pridonosi boljoj kvaliteti nastave.

Prema Bilješkama uz financijska izvješća za 2018. Godinu objavljenim na stranici Glazbene škole vidljiv je točan iznos doznačenih sredstava po sljedećim stavkama :

PRIHODI I PRIMICI (u HRK):

• Ukupni prihodi i primici	7.116.426
• Ukupni rashodi i izdaci	6.899.695
• Višak prihoda i primitaka	216.731
• Višak prihoda	334.799

Iz svega gore navedenog vidi se da Glazbena škola Franje Kuhača ukupno ostvaruje 7,1 mln HRK ukupnih prihoda i primitaka te u promatranoj godini pozitivno posluje ostvarujući višak prihoda i primitaka u visini 218 tis. HRK. Navedeni je višak ostvaren u 2018. godini zajedno s prenesenim prihodima iz ranijih godina dosegao 335 tis. HRK (gotovo 5% ukupnih prihoda i primitaka iz 2018. godine), što je svojevrсна rezerva financijskih sredstava raspoloživa za pokriće rashoda i izdataka u sljedećim razdobljima.

9.6. Osnovni podaci o Odjelu suvremenog plesa

Odjel suvremenog plesa u školi djeluje od 1985. godine, a učenice se redovito natječu u disciplinama ples solo i plesne skupine i u pravilu donose nagrade sa svih natjecanja na kojima sudjeluju. U posljednjih 15 godina osvojeno je preko 100 nagrada na natjecanjima regionalne, državne i međunarodne razine. Odjel se osobito ponosi Oskarom znanja koji je osvojen u školskoj godini 2014./2015. kao priznanje za izvrsnost u svim kategorijama discipline *suvremeni ples – solo* osvojila učenica osječke Glazbene škole.

Plesačice također, unatrag deset godina imaju jednu do dvije godišnje predstave Odjela na kojima se široj publici predstavljaju sve polaznice toga programa, od najmlađih do najstarijih. Kulturnu i javnu djelatnost škole učenice Plesnog odjela obogatile su i sudjelovanjem u predstavama Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku („Orašar“, „Vragolasta djevojka“ i „Mali princ“ koji je realiziran u suradnji s ansamblom Europaballett St. Pölten) kao i suradnja s lokalnom zajednicom i institucijama u kulturi te suradnja s Plesnom mrežom Hrvatske.

9.7. Program rada Odjela suvremenog plesa i dobrobiti plesa kao discipline

Na samom početku rada Odjela učenici su se na program suvremenog plesa upisivali svake dvije godine. Zbog povećane zainteresiranosti, zadovoljstva učenica i roditelja, kao i mnogih prednosti odgojno obrazovnog programa plesa a i rada na vidljivosti Odjela kroz predškolske programe, učenike se počelo upisivati svake godine čime se mijenjaju standardi no i nadalje ostaje naglasak na odgoju, ali i na profesionalnom usmjeravanju.

Program suvremenog plesa koncipiran je tako da kroz plesno obrazovanje djecu uči njegovati kulturno umjetnički sadržaj, a ne samo plesnu umjetnost. Suvremeni ples je taj koji ih osvještava o najnovijim dostignućima u području kulture. Provode se aktivnosti s ciljem razvoja publike u kazališnim ali drugim kulturno-umjetničkim područjima. Cilj ovih aktivnosti je razviti publiku koja zna cijeniti angažman izvođača i umjetnika, a oni sami kroz izvedbe predstava i programa doprinose kulturi grada i županije.

Kroz školovanje se ne podučava samo vještina, već i kreativno izražavanje. Razvija se analiza, refleksija kako na obrađene sadržaje u nastavi tako i na sadržaje koji se odnose na kulturu u gradu Osijeku. Uz navedeno, izvodi se i izvan učionička nastava, odnosno polaznike se redovito vodi na predstave, filmove, predavanja i događaje vezane uz kulturu kako bi im se što više proširili vidici. Također se njeguje i sociološki aspekt kroz grupnu nastavu, ali i individualne zadatke, poučava ih se kako se nositi s javnim nastupima, kako surađivati, biti „timski igrač“ te se nastoji što bolje pokriti i prostorni aspekt koji je vrlo dobra podloga za one koji se odluče obrazovati u polju arhitekture, što se i pokazalo u praksi kao jedna od indirektnih dobrobiti programa.

Uz već navedene aspekte njeguje se umjetnički koji je okosnica, ali i fizički aspekt, kako bi se polaznici razvijali sistematizirano i metodički, jer u plesnoj umjetnosti postoji još jedno iznimno značajno područje, a to je vizualnost, odnosno estetika tijela. Kada se navedeno uzme u obzir vidljiv je kompromis između funkcionalnosti i estetike, odnosno provodi se holistički pristup, koji je bitan zbog sljedećih razloga: polaznici moraju kognitivno znati što se radi, važna je fizička, ali i emocionalna sposobnost jer su emocije bitan segment u plesnoj umjetnosti, one su te koje utječu na tonus mišića, a samim time i na prikaz izražavanja tijelom. Oblik rada koji se koristi u nastavi je evaluacijski oblik rada tijekom nastave, za razliku od, na primjer, nastave instrumentalista koji imaju mentorski oblik rada na nastavi. Zbog takvog oblika rada satnica

plesača je velika i samim time oduzima puno vremena te iziskuje puno uloženog truda i rada.

Veliki broj učenika koji su uložili dodatni angažman dokazuju postojanje intrinzične motivacije za nastavak plesnog obrazovanja, te su upravo najuspješniji polaznici marginalizirani, odnosno diskriminirani time što žive u Osijeku, budući da je srednjoškolsko plesno obrazovanje trenutno je jedino moguće nastaviti u Zagrebu, Velikoj Gorici ili Zadru. Međutim, neznatan se broj polaznika odlučuje na taj korak većinom zbog materijalne nemogućnosti, ali i iz psihološke perspektive. Također, iz pedagoške perspektive nije preporučljivo odvajanje u ranoj adolescentnoj dobi iz sigurnosti roditeljskog doma, bez obzira na to što se kroz oblike rada odgajaju i izgrađuju dobro osvijestene ličnosti, pune samopouzdanja, samostalne i organizirane, a ne samo profesionalno usmjerene individue.

Iz razgovora s dvadesetak nekadašnjih polaznica Odjela utvrđene su mnogo dobrobiti plesnog obrazovanja koje su korisne i primjenjive u daljnjem životu i radu, neovisno o poslu kojim se bave (neke od njih su liječnice, arhitektice, ekonomistice, vlasnice malog hotela itd.) naime, sve su složne u jednome, a to je da su kroz plesno obrazovanje i obaveze koje ono nosi, naučile kako bolje raspolagati svojim vremenom, dobro ga organizirati, stekle radne navike, samopouzdanje tijekom javnih nastupa, dobru prostornu orijentiranost, iz čega se može zaključiti da postoji mnogo aspekata plesnog obrazovanja koji su primjenjivi i doprinose u drugim područjima.

Usljed navedenog, zaključak Glazbene srednje škole Franje Kuhača je da bi se otvaranjem srednje plesne škole u Osijeku zadovoljila bi se potreba za profesionalnim usmjeravanjem, stručnosti budućeg kadra kao i smanjenju odljeva mladih ljudi iz Osijeka.

Godinama se sustavno radi na povećanju baze, odnosno njegovanju osnovnog plesnog obrazovanja što je vidljivo i iz podatka da Istočna Hrvatska broji trenutno četiri osnovnoškolska Odjela za suvremeni ples: u Osijeku, Vukovaru, Belom Manastiru i Vinkovcima. S obzirom na to da je grad Osijek najveći grad i kulturno središte, potrebna je potpora i inicijativa ostala tri Odjela suvremenog plesa, čime bi se potencijalno razvila i međuzupanijska suradnja u vidu razvoja kulturno-umjetničkih programa plesne umjetnosti Istočne Hrvatske, kao i planiranim otvaranjem u Požegi i Belišću koji trenutno imaju predškolske programe suvremenog plesa, što također doprinosi budućem broju mogućih polaznika srednje škole, zbog blizine Osijeka u odnosu na Zagreb, Veliku Goricu ili Zadar.

Zadovoljstvo roditelja programom vidljivo je iz peticije koju su samoinicijativno pokrenuli 2013. godine i svojim potpisima (njih preko 80) uputili prema osnivaču, želeći motivirati gradske vlasti da razmotre mogućnost sudjelovanja u inicijativi otvaranja srednje škole, bez obzira na to što velika većina njihove djece nije namjeravala nastaviti svoje obrazovanje u smjeru plesne umjetnosti, ali kroz osnovnoškolsko obrazovanje uvidjeli su mnoge dobrobiti koji plesni program nudi.

9.8. Problematika postojećeg stanja

Trenutni i najveći problem koji onemogućava otvaranje samostalne srednje plesne škole je nedostatak adekvatnog prostora, kao i manjak potpore nadležnih institucija u vidu planskog razvoja kulturno umjetničkih programa u Osijeku te nedostatak praćenja suvremenih trendova u području plesne umjetnosti i nacionalnih inicijativa.

Glazbena škola za sate plesa, sve ostale javne sate, koncerte i slične programe trenutno koristi svoju koncertnu dvoranu te jedan podrumski prostor koji je prenamijenjen u dvoranu. S obzirom na značajne potrebe svih obrazovnih programa a posebice četiri razreda osnovne škole plesa te ansambla plesnog odjela, vidljivo je da potrebe škole i učenika prelaze trenutne mogućnosti koje su im na raspolaganju. Još jedan od problema koji se nameće u nedostatku srednjoškolskog obrazovanja plesna je taj što naziv institucije „Glazbena“, ne ukazuje na ples, samim time ni građani nisu dovoljno informirani o toj mogućnosti koju škola nudi bez obzira na dugogodišnji kontinuitet rada i stečenu tradiciju.

Proširenjem programa suvremenog plesa i na srednjoškolsku razinu ne dolazi do značajnog povećanja povećanog radnog opterećenja nastavnog kadra budući da za izvođenje programa prve godine škola već sada raspolaže dovoljnim stručnim kadrom, a za svaku sljedeću godinu bi se povremeno upošljavao jedan do dva stručna vanjska suradnika. Pritom bi se navedenim programom se poboljšala i financijska pozicija škole, budući da otvaranjem novih programa dolazi do novih priljeva financijskih sredstava uz zadržavanje operativnih troškova i troškova ljudskih resursa na približnoj razini.

9.9. Moguća rješenja

Kako je prethodno identificirano škola, osim sa dvoranom raspolaže sa svim resursima i financijskim i ljudskim,

Osnivač, Županija Osječko-baranjska trenutno nije u posjedu nekretnina koje bi zadovoljile potrebe srednje plesne škole, koje su u planu proširiti odnosno jednog dana i odvojiti i osamostaliti kako bi mogli ponuditi osnovnoškolsko i srednjoškolsko plesno obrazovanje. Ono bi bilo organizirano uz predškolske programe u područjima: suvremeni ples, klasični balet i narodni plesovi kao čuvari i njegovatelji tradicije i nasljeđa ovih prostora. Osnivač ima dugoročan plan izgradnje novog prostora za Glazbenu školu no u razdoblju do izgradnje novog objekta se kao kao jedno od mogućih rješenja problema, nameće se i sam Grad Osijek sa svojim infrastrukturom kao što su Stara Pekara ili Kulturni centar, odnosno prostori koji mogu ponuditi više dvorana i popratnih sadržaja kao što su učionice, a sve u vidu razvoja međusobne suradnje. Prostori za rad koje trenutno može ponuditi Grad Osijek bi mogli biti privremeno rješenje postojeće situacije.

Analizom mogućih rješenja utvrđeno je da postoji jedno od trajnih rješenja koje može ponuditi i sam Grad Osijek budući da postoje napušteni i neiskorišteni objekti u *Tvrđi*, nedaleko od postojeće škole, koji su u vlasništvu Grada koji nisu u funkciji. Navedeni objekti bi se uz manja ulaganja mogli dovesti u funkciju, što bi koristilo osim glazbenoj školi, građanima, poboljšalo bi ponudu kulturnih sadržaja, vizuru grada i sl. Sredstva za uređenje mogu se zatražiti iz sredstava EU fondova ili nacionalnih sredstava uz pomoć Agencije za obnovu osječke Tvrđe, koja u ovom trenutku upravlja objektima te vrste. Trajno rješenje ipak leži na Županiji Osječko-baranjskoj kao osnivaču Glazbene škole. Uz određene donacije, škola ima mogućnost samostalno pripremiti novi prostor s vibrirajućim podom, baletnim podom, štapovima i zrcalima, audio i video opremom, glasovirima i svim sadržajima koji su u službi kvalitetnog i adekvatnog izvođenja nastavnih programa. Navedenim bi se ispunili svi preduvjeti za otvaranje srednjoškolskog programa suvremenog plesa. Budući da je prethodnom analizom utvrđeno da:

- financijska sredstva postoje,
- kadrovska struktura je pokrivena, a ustanovljen je i
- interes budućih srednjoškolaca polaznika programa,

čime bi se zatvorila vertikala od osnovnoškolskog do visokoškolskog obrazovanja.

Rješavanjem problema prostora za Plesni odjel, rješavaju se i ispunjavaju uvjeti potrebni za

pokretanje i provedbu srednjoškolskog programa suvremenog plesa u Osijeku kao logičan nastavak postojeće obrazovne vertikale na postojeći osnovnoškolski program suvremenog plesa, ali i riješiti problem stručnosti kadra kao i jedno od rješenja za zadržavanje mladih plesača u Osijeku. Također škola time i mijenja naziv iz glazbena u umjetnička pa se time povećava i vidljivost našeg postojanja. Osim toga omogućeno im je da imaju pravo na izbor i kontinuirano obrazovanje u području plesne umjetnosti, a ne kao do sada da budu jedna od iznimki.

Kako bi se pojasnilo korišten je primjer iz 2013. godine kada je u Zagrebu na Akademiji dramskih umjetnosti otvoren preddiplomski studij Plesne umjetnosti na Odsjeku za ples, a od ove godine ples je moguće studirati i u Osijeku na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku kao i upisati i diplomski studij pod nazivom *Neverbalni teatar* koji se iznimno dobro nadovezuje na studij plesa, gdje se dolazi do kompletne obrazovne vertikale u području plesne umjetnosti, ali ne samo plesne, već i kulturno-umjetničke. Ovime je lako zaključiti kako postoji vertikala od osnovnoškolskog do visokoškolskog obrazovanja no nedostaje srednjoškolska razina.

S obzirom na sve postojeće i nove programe koje u svojoj lepezi nudi Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, postoji mogućnost da se na svim obrazovnim razinama educira kadar koji će ostati i imati mogućnost raditi jačanju kulture i umjetnosti ne samo grada, već i županije.

10. ZAKLJUČAK

Suvremeni se svijet ubrzano mijenja, procesi globalizacije ubrzali su tzv. transnacionalnu razmjenu kulturnih dobara i usluga, migracije i mobilnosti ljudi. Svjedoci smo stalnog rasta raznolikosti stanovništva, osobito u gradovima. Sve navedene promjene uvelike utječu na kulturnu politiku kojoj je osnovna zadaća osmišljavanje ciljeva kulturnog razvoja i načine njihove realizacije (Cvjetičanin, 2014). Kao što je i istaknuto, polaznici programa suvremenog plesa (pri Glazbenoj školi Franje Kuhača u Osijeku) oblikuju i sudjeluju u kulturno umjetničkim sadržajima hrvatskog područja, bilo kao izvođači ili kao sudionici istih. Zadaća je suradnje akademije i države da im se omogući daljnji razvoj i sudjelovanje. Kako sama reforma školstva upućuje na školu za život i cjeloživotno obrazovanje, bilo bi sebično i nepravedno zakinuti ih za kvalitetnije učenje. To bi značilo oduzeti učenicima mogućnosti da prepoznaju ona područja učenja za koja pokazuju interes. Konačno ako učenici sami procjene da će uspješno svladati određenu aktivnost ili sadržaj, i ako ju doživljavaju zanimljivom i vrijednom i vide svrhu i povezanost sa životnim iskustvima, tada će njihovo zadovoljstvo kako osobno tako i ono u savladavanju sadržaja dati im osjećaj ponosa i uspjeha koji će samo još i više potaknuti razvoj interesa i ulaganja truda u buduće učenje i znanje. Zbog svega toga iznimno je važno da okolina u kojoj odrastaju pruži im mogućnost da prepoznaju vrijednost učenja za svoj život, a na toj vrijednosti će graditi svoje uspjehe i potrebe za novim znanjima, vještinama, iskustvima, kreativnošću i inovacijama.

Kulturna politika bilo koje instance u 21. se stoljeću odnosi na dva oblika ulaganja: 1) ulaganja u kulturno-umjetničku produkciju i zaštitu baštine, i 2) stvaranja internacionalne platforme za kulturu „građanstva svijeta“ tj. spajanje sve mobilnijih i sve dinamičnijih kultura. U kontekstu globalizacije i instant-stvarnosti (ili „click“-stvarnosti) imperativa povezanosti, kao i obimne tekstualne produkcije na svakodnevnoj bazi individualnih i kolektivnih života.

„Hrvatska se ne bi trebala povoditi za velikima i nasjedati na igru velikih brojeva, velikih dimenzija, u što se ubrajaju i velike zarade, i općenito megalomanske težnje, budući da je po svom habitusu, prirodnom i kultiviranom, ekološkom i industrijskom, prikladna za holističko načelo malo-je-lijepo ili (kulturnim stvaralaštvom usmjeravan) održivi razvitak“ (Katunarić, 2010: 115).

Europska je unija na ovome planu suočena s drugom odrednicom, a to je prioritet harmonizacije kulturnih dinamika – ovo je vidljivo i na planu ulaganja u standardizaciju u kontekstu Interneta i vizualnih umjetnosti. Kulturna politika europske unije, prepoznato je, „reflektira ideju da Europa mora biti destinacija za talent, ideje i investicije“ (Kern, 2018) te prema tome ulaže sredstva u podcrtavanje svih onih atributa koje Europu čine kulturalno prepoznatljivom. Naglo postavši „meltingpot“ Staroga svijeta, Europska unija stvara kulturu diverzija i komplementarnog, ekološki osviještenog života orijentiranog na očuvanja i boljitak svih dostupnih resursa.

Ukratko, Europa (koju simbolizira Europske unija) kreira trendove prema kulturno-političkim istraživanjima te stvara strategije održivog razvoja koje svaka zasebno funkcioniraju ka osvještavanju i ekologiji, dok su zajedno komplementarne imperativu da se u informacijskoj eri stari svijet (koji ne samo da je kulturološki, već i demografski star) istakne zadržavši svoj osebujan identitet unutar kojeg kulturna produkcija zauzima signifikantno mjesto. Hrvatska ove trendove nastoji slijediti – oni neminovno označavaju njezin gospodarski probitak.

Umjetnička politika je važan aspekt kulturne politike, te se obje politike trebaju što više usmjeravati i razvijati u svjetlu činjenice kako je Hrvatska punopravna članica Europske unije. Kao članica unije, Hrvatska treba u svoju buduću kulturnu politiku i strategiju ugraditi tri temeljna strateška smjera Europske unije, a to su promicanje kulturne raznolikosti i interkulturalnog dijaloga, razvoj kreativnih industrija u najširem smislu i jačanje uloge kulture u hrvatskim vanjskim odnosima.

Nažalost, iako postoje strateški smjerovi kulturne politike jedinstvene Europske unije u Republici Hrvatskoj kultura, pa tako i kreiranje umjetnike i kulturne politike je na marginama. Sve političke, gospodarske i sociološke promjene utjecale su na ponašanje političara kao najutjecajnijih sudionika u kreiranju kulturnih pa time i umjetničkih politika. Smjene političkih struktura i njihova ideologija ostavlja traga na kreiranje kulturne politike, nekvalitetni zakonski propisi, pravilnici i odluke donose konfuziju u kreiranju jasne vizije i strategije kulturnih djelatnosti. Brojni su primjeri u okruženju koji govore o pomalo konfuznom stanju u kulturnoj politici Republike Hrvatske, a to su smjene ravnatelja nacionalnih kazališnih kuća i institucija kao što je Državni arhiv i Hrvatski audiovizualni centar (HAVC¹).

---

¹ HAVC tj. Hrvatski audiovizualni centar javna je ustanova koja se bavi poticanjem proizvodnje audiovizualne djelatnosti i promicanjem audiovizualne kulture.

Nedostatna financijska sredstva i njihova raspodjela nositeljima kulture, odnosno umjetnicima i njihovim institucijama najvidljiviji su razlog prijeporima sudionika umjetničkih i ostalih kulturnih aktivnosti.

Bez jasne i dobro određene kulturne politike i najbolji umjetnici, bilo stvaratelji ili izvođači, i najbolji menadžeri neće javnosti pružiti one vrijednosti koje publika, odnosno javnost od njih očekuje.

Na primjeru pak prezentirane studije slučaja pri kojoj se promatrao slučaj Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku, primijećena je marginalizacija onih učenika koji su se posvetili plesu – dok osječki osnovnoškolci u smislu da dok su polaznici glazbene škole svoje obrazovanje u odabranoj umjetnosti u mogućnosti nastaviti u Osijeku, polaznici plesne škole prisiljeni su na translokaciju ako se žele nastaviti ozbiljno tj. profesionalno baviti plesom. Potrebno je izjednačiti ove dvije umjetnosti ne samo u obliku osiguranja programa plesa na srednjoškolskoj razini, već i u obliku mogućeg produljenje njezina trajanja. Na taj se način može postići mnogo više od naprosto proširenja kapaciteta – može se početi graditi institucionalni prestiž (kao npr. njujorška umjetnička škola *Julliard* koja nudi jednake opcije i glazbenim i plesnim umjetnicima, a poznati je brand među obrazovnim institucijama u svijetu). Republika se Hrvatska suočava s potrebom redefiniranja i reorganizacije svojeg obrazovnog sustava s čime se uspješno i nosi, osobito ako je za primjer uzeti Glazbenu školu Franje Kuhača, koja osim na kvaliteti i izvrsnosti teži na integraciji i inkluziji učenika te njihovom izjednačavanju u umjetničkom smislu. Kako bi se ove aktivnosti nastavile kvalitetno provoditi, potrebno je plesnoj školi omogućiti vlastiti identitet, vlastite prostore te vlastiti nastavni plan i program. Riječju, potrebno je osamostaliti se u većoj mjeri od glazbene škole. Ipak, u suradnji s glazbenom školom može se raditi na začetku hrvatskog umjetničkog instituta.

Prezentirana studija slučaja ukazuje i na neusklađenost kulturne politike i potreba korisnika sustava obrazovanja. Naime, čini se da su korisnici nevidljivi i u segmentu kulture i obrazovanja, odnosno i u kulturnoj i obrazovnoj politici, jer sudionici istih tih politika smatraju da oni drugi trebaju dati veći naglasak, a time se samo manifestira niz negativnih situacija u praksi. Dokaz je ovome problemu nedostatak vertikalne povezanosti, što je utvrđeno obradom studije slučaja.

Zaključno, u okviru ovog istraživanja je identificirana potreba usklađenja kulturne i obrazovne politike na nacionalnoj razini, lokalnoj razini, s ciljem donošenja pozitivnih rješenja na administrativne prepreke koje postoje u sustavu.

LITERATURA

- Aymerich, M. (2017.) *Towards an Integrated Approach to Funding Cultural Heritage for Europe*. Bruxelles: European Commission. Dostupno na: <http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2017/04/2015-FundingCulturalHeritage-EIB.pdf>, 19.10.2019.
- Bartulin, D. i Pećnjak, D. (2013.) Definicije umjetnosti i formalizam. *Bogoslovska smotra*, 83 (2), str. 375-390.
- Bašić, S. (29. rujan 2016.) Obrazloženje financijskog plana za 2017. godinu te projekcija za 2018. i 2019. godinu. *Glazbena škola Franje Kuhača*. Dostupno na: <https://gsfk-osijek.hr/wp-content/uploads/2018/07/Obrazlozenjefinplana2017.pdf>, 25.10.2019.
- Benjamin, W. (1936.) *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. *Marxists.org*. Dostupno na: <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/ge/benjamin.htm>, 25.10.2019.
- Bestvina Bukvić, I., Mihaljević, M. i Tokić, I. (2015.) Kulturna politika i utjecaj zakonskog okvira na financiranje kazališta. *Pravni vjesnik*, 31 (3-4), str. 147-165.
- Bezinović, I. (2004.) Prema dijalogu sociologije i kulturalnih studija. *Diskrepancija*, 5 (9), str. 55-64.
- Borovac-Pečarević, M. (2014.) *Prespektive razvoja europske kulturne politike*. Zagreb: Antun Gustav Matoš.
- Culture for Cities and Regions. (2018.) *Successful Investments in Culture in European Cities and Regions: A Catalogue of Case Studies*. *Culture for Cities and Regions*. Dostupno na: <http://www.cultureforcitiesandregions.eu/>, 20.10.2019.
- Cvjetičanin B. (2014.) *Kultura u doba mreža*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naknada.
- Dragičević-Šešić, M. i Stojković, B. (2013.) *Kultura menadžment / animacija / marketing*. Zagreb: Kulturno-informativni centar.
- Elias, N. (2007.) *Mozart – sociologija jednog genija*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Europska komisija. (21. listopada 2019.) *Regional Policy: Culture*. *EC Europa*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/culture/, 21.10.2019.
- Europska unija. *Audiovizualno područje i mediji*. *Europa EU*. Dostupno na: https://europa.eu/european-union/topics/audiovisual-media_hr, 01.08.2019.

- Giovinazzo, M. i Williams, G. (2019.) *Culture for the Future – Creativity, Innovation and Dialogue for Inclusive Development*. Bruxelles, European Commission. Dostupno na: <https://culture4future.eu/wp-content/uploads/2019/06/1-CULTURE-CULTURAL-INDUSTRIES.pdf>, 18.10.2019.
- Glazbena škola Franje Kuhača. (2019.) Službene stranice škole. *Glazbena škola Franje Kuhača Osijek*. Dostupno na: <https://gsfk-osijek.hr/>, 22.10.2019.
- Grad Split. (n.d.) *Plan upravljanja povijesnim kompleksom Splita s Dioklecijanovom palačom*. Dostupno na: <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=15240>, 18.10.2019.
- Haralambos, M. i Holborn, M. (2002.) *Sociologija: teme i perspektive*. Zagreb: Golden marketing.
- Hrvatska enciklopedija. (2019.) Nakadništvo (izdavaštvo). *Proleksis*. Dostupno na: <http://proleksis.lzmk.hr/58192/>, 28. 07. 2019.
- Hrvatski leksikon. (2019.) Umjetnost. *HR Leksikon*. Dostupno na: <http://www.hrleksikon.info/definicija/umjetnost.html>, 23.07.2019.
- Jelinčić, D. A. (2010.) *Kultura u izlogu*. Zagreb: Meandarmedia.
- Kale, E. (1977.) *Uvod u znanosti u kulturi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Katunarić, V. (2010.) *Hrvatska kulturna politika i izazovi globalizacije; Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*. Zagreb: Pravni fakultet, Centar za demokraciju i pravo „Miko Tripalo“. Dostupno na: <https://tripalo.hr/knjige/NacIdent/katunaric.pdf>, 18.10.2019.
- Kern, P. (3. rujan 2018.) *A Cultural Policy for the European Union – Culture to Transform Europe*. *Kea*. Dostupno na: <https://keanet.eu/a-cultural-policy-for-the-european-union/>, 19.10.2019.
- Kolanović J. (2002.) Arhivska služba Rebulike Hrvatske: stanje i izgledi razvoja. *Arhivski vjesnik, 1* (44), str. 11-32.
- M. V. (Hina HRT). (16. listopad 2019.) Rijeka dobila nagradu od 1,5 milijuna eura za provedbu EPK-a. *Magazin HRT*. Dostupno na: <https://magazin.hrt.hr/550591/rijeka-dobila-nagradu-od-15-milijuna-eura-za-provedbu-epk-a>, 20.10.2019.
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. (2019.) Kulturne djelatnosti. *Ministarstvo kulture*. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642>, 24.07.2019.
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. (2019.) Proračun Ministarstva kulture. *Ministarstvo kulture*. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=21810>, 20.10.2019.

- Monitor.hr. (28. ožujka 2016.) Realizacija projekta Rijeka EPK 2020. koštati će 30 milijuna eura. *Monitor*. Dostupno na: <https://www.monitor.hr/realizacija-projekta-rijeka-epk-2020-kostat-ce-30-milijuna-eura/>, 21.10.2019.
- Mosio, G. (2002.) Trebamo li se bojati propasti muzeologije? Muzeji i nove komunikacijske tehnologije. *Etnološka istraživanja*, 1 (8), str. 209-228.
- Norberg E. (1999.) Access to Archives: Democracy and Transparency. *Arhivski vjesnik*, 1 (42), str. 193-208.
- Online rječnik. (2019.) Mecena. *Online rječnik*. Dostupno na: <http://onlinerjecnik.com/rjecnik/strane-rijeci/mecena>, 23.07.2019.
- Papac, G. (2014.) *Nepokretna kulturna i prirodna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine*. Dostupno na: <https://www.dinarskogorje.com/svjetska-bascarontina-na-podru269ju-dinarskog-gorja.html>, 23.09.2019.
- Ravlić, S. (9. rujna 2011.) Osvrt na stanje lokalne demokracije u Hrvatskoj. *Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo*. Dostupno na: <https://tripalo.hr/osvrt-na-stanje-lokalne-demokracije-u-hrvatskoj/>, 19.10.2019.
- Ravlić, S. (2017.) *Liberalna demokracija: izazovi i iskušenja*. Zagreb: Plejada.
- Sedlar, N. (2009.) *Uvod u sociologiju kulture*. Zaprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti, „Baltazar Adam Krčelić“.
- Simmel, G. (2001.) *Kontrapunkti kulture*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Skender, L. (2012.) Implementacija nacionalne urbanističke baštine projektom metodom u nastavu likovne umjetnosti. *Napredak*, 153 (3-4), str. 481-493.
- Turković V. (2006.) Komunikacija putem vizualne umjetnosti u međunarodnoj suradnji. *Socijalna ekologija*, 15 (4), str. 325-337.
- UNESCO. (2019.) The Criteria for Selection. *World Heritage Convention: UNESCO*. Dostupno na: <http://whc.unesco.org/en/criteria/>, 27.06.2019.
- Welcome Europe. (20. listopada 2019.) EU Fundand Call for Proposals for Culture and Media. *Welcome Europe*. Dostupno na: <https://www.welcomeurope.com/european-subsidies-sector-Culture+Media.html>, 20.10.2019.
- Zuppa, V. (2001.) Kulturna politika Republike Hrvatske 2000.-2004. *Reč*, 61 (7), str. 75-88. Dostupno na: http://www.b92.net/casopis_rec/61.7/pdf/075-088.pdf, 01.08.2019.

POPIS SLIKA

- Slika 1. Logo UNESCO za zaštitu svjetske kulturne baštine ..... str. 12.
- Slika 2. Podjela kulturne politike prema EU udruzi *Culture for Citiesand Regions*
..... str. 28.